

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLVII

ТРАВЕНЬ – 1996 – MAY

No. 554

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

Адреса "Нових Днів":

NOWI DNI
P.O. Box 400, Stn ~D~
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Publications Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney
Business & Advertising manager:
A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION -

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$30.00

U.S.A.: \$30.00 US

АВСТРАЛІЯ: \$40.00

австралійських

ІНШІ КРАЇНИ

\$30.00 American or equivalent

Asianumotoю - \$50.00 U.S.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

ALBERTA - АЛЬБЕРТА:

E. Krasnoshtan
4510 - 106 St., #208
Edmonton, Alberta T6H 4X2
Tel.: 437-7098

AUSTRALIA - АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko
61 Lawson Ave.
Frankston 3199, VIC. Australia
Tel.: 03-783 7782

M. Waksutenko
28 Alguna Cres.
Rostevor, S.A. 5073

GR. BRITAIN - ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. Ivan Dolhopiat
6 Nemoure Rd.
London, W3 6NZ England
diasporiana.org.ua

Засновник і редактор 1950–1969 П. К. Волиняк

Видає Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний – головний редактор

Адміністратор і Оголошення – Ада Горгота

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Діма — ПІСНЯ ЗЕМЛІ УКРАЇНСЬКОЇ	1
Олексій Ковалевський — ВИБРАНІ ВІРШІ	2
Любомир Скляр — З ВИБРАНИХ ВІРШІВ	3
Іван Багряний — ЧОРНІ СИЛУЕТИ (продовження)	4
Йосип Кульчик — ФОРД з БАТОГОМ	7
Лідія Шеремет — ЦІЛИНА ЦВІТЕ... ..	12
Дмитро Чуб — ПЕТЛЮРА на ФРОНТІ	15
Микола Самійленко — "ЧЕРКНУВШИ ЧВАЛОМ ПОЗАСВІТНІ ГРАНІ"	17
Е. Метельський — ДИВОСВІТ СОНЯШНОЇ ТРІЙЦІ	19
М. Дальний — ТРІУМФАЛЬНЕ ТУРНЕ АНСАМБЛЮ ВЕРЬОВКИ	20
Редакція — ВИЯВ ПОДЯКИ... ..	21
Марія Гарасевич — ЩО Ж з ТОБОЮ РОБЛЯТЬ, УКРАЇНО?!	22
Олег Ленартович — ТРАГЕДІЯ УКРАЇНЦІВ ЗАКЕРЗОННЯ і ПЕРЕСЕЛЕНСЬКА "ДОБРОВІЛЬНА" АКЦІЯ... ..	25
Петро Яцик — "НЕ ПОВТОРЮЙМО ІСТОРИЧНИХ ПОМИЛОК"	29
Ірина Сизоненко — СУЧАСНЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ... ..	31
Канадська Сцена — НОВИЙ ПЕРЕПИС НАСЕЛЕННЯ КАНАДИ... ..	33
Рос. Василенко — ТЕАТРАЛЬНІ ДУМКИ... ..	34
Юхим Красноштан — УКРАЇНСЬКІ ВАРЕНИКИ "ЗАВОЙОВУЮТЬ" СВІТ	36
Леся Стадниченко, В. М. ШЕВЧЕНКО, Ст. Процик, Роман Ричок і інші — ЛИСТИ до РЕДАКЦІЇ	38
ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ	40

На першій стор. обкладинки: *Пам'ятник Іванові Франкові (1856–1916) у Львові*. Граніт. 1964 р. Автори: В. Борисенко, Д. Кривавич, Е. Мисько, В. Одрехівський, Я. Чайка.

• Передруки і переклади дозволені за погодженням джерела. • Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. • Незамовлених матеріалів редакція не повертає. • Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріали.

Література, мистецтво, наука, суспільне життя

ДИМА

ПІСНЯ ЗЕМЛІ УКРАЇНСЬКОЇ

*Присвячую Державному заслуженому
академічному народному хору ім. Г. Верьовки*

Клали брили камінні на серце не раз
верескливо-крикливі пісні,
що модними стали в наш час,
в їхніх криках вчувалось:

— Нам лірики більше не треба!

І ніжність людська
переляканим птахом
злітала до неба.

Раптом — рідної пісні слова, —
радістю, Божим даром,
і мелодія, знана давно, ще з дитинства,
та завжди чарівно-нова, —
як веселка з-за чорної хмари.

Господи, пісню землі української,
на щирість багату,
пісню, що радість дарує
а в горі — розрада велика,
рідну пісню, яку ми шануємо свято,
нам збережи навіки.

*12 лютого 1996 р.,
Нью-Йорк*

*
**

Бувають дні,
коли захочеш
піти-поїхати
світ за очі.
А світ сміється
за плечима:
— Хизуєшся
словами тими.
Мене не знищити,
не стерти,
піти від мене —
значить вмерти.
Це що за вислів
"світ за очі"?
А чи тебе хто
не зурочив.
Щоб я не чув
тих слів ніколи!
Тобі, либонь,
наснилось поле
оте безмежне
та безкрає,
де вічність
з небом розмовляє,
де пісня-казка

вітром лине.
Ах, ці поети з України...

*1995–1996 рр.,
Нью-Йорк*

СОФІЙЧИНІ РУШНИКИ

Як була Софійка дівчиною, —
на білому полотні
вишивала свої мрії
(світлі, не засмучені)
гілками квітучими,
квітами барвистими,
зорями-намистами,
ще й маками рум'яними,
як думала про коханого.

...А стала вдовицею —
на сірому полотні
мережила свою тугу
(ой не бути щастю вдруге)
сумними узорами:
вишивала своє горе
хрестиками чорними.

Шляхів долі нам не знати...
Прибився до її хати
той, що з іншого села
і з очима синіми.
— А чи ти мені,
Софієчко-сонечко,
не вишила б рушника?

Із коником злотогривим,
злотогривим-злотоглавим,
щоб жилося нам щасливо,
щоб жила козацька слава.

Я й полотна тобі приніс
від снігу білішого,
від трави м'якішого,
аби руки не боліли,
аби ти мене любила. —

Ніби маки з рушників
на вдовині щокі впали:
зашарілася...
— Полотно і справді гоже,
не лежатиме даремно.
Ти лиши. Як Бог допоможе —
вишию напевно.

*1991 р.,
Нью-Йорк*

**ЧИ ВИ ВІДНОВИЛИ
ПЕРЕДПЛАТУ на 1996 рік ?**

ДЕНЬ

День. І до нього лють. Бо треба
Із себе вирвать щось таке,
Без чого жить земля і небо —
Не можуть... Щастя замилке!

Ось мої груди! Онде ваші
Криваві пазури... Скоріш!
Ні м'яса свіжого, ні паші
Не хочу вже! Ти чуєш? Ріж!

Втамуй цю спрагу невтолиму,
Як обіцяв! Якщо... якщо
Я заслужив... Ні, знов краплину
Приніс.

Крізь скло очей ввійшов...

СПІВЧУТТЯ

Іще тепле, що кипіло
В грудях все життя,
Будуть жерти, бо приспіло
Отаке пуття.

І мені, і їй, ікластій,
Бідній чортівні...
Отакі-то їй нападті —
Більші, ніж мені...

18.01.1994 р.

* * *

І то було щастя. Той серпень.
Те сонце. І яблук яса.
І постріли десь на озерці,
І в серці — відлунь, як в лісах...

І десь ті мисливці ходили
І ще не убили мене...
О, грудень. О, хмари. О, брили.
О, небо моє крижане!

ПРОЩАННЯ з ЛІТОМ

Кулі мед збирають. Чуєш, квітко?
Ти запізно в грудях розцвіла.
Як любов, що має серед свідків —
Тільки ці приречені тіла.

Та волошки ще, присохлі, сині —
Очі сина чи дочки, в яких
Так відчайсно стигне по перлині,
Наче я їх затулить не встиг.

Наче певен був, що мед і бджоли
В цих простірільних травах — не минуть!...
Літо, літо — як же воно кволо
Ручки тягне, шепче щось — не чуть...

*
* *

Зимо, в літі — дим, і флібустьери,
І засмаглі руки у крові!
І раби, прикуті до галери,
І над ними — кличі бойові.

Зимо, в літі — смажать м'яса груддя,
Схрещуються промені клинків...

Я там був. Тепер я хочу грудня.
Щоби вічність тиха — без віків!

Щоби холод ніжив — баю-баю —
І крізь вату мріло голубе...
Ти не думай, я не умираю, —
Просто, зимо, слухаю тебе...

*
* *

Де тонко, там і рветься.
А тут, як линва, міць.

А тут на ший ретязь
Із лиць, колишніх лиць...

Овали. І — провали.
Бо лиця — пустота.
Бо згнули в обвалах,
В облавах! І зроста

Число ім. Ланцюгово
Кільчиться. Провиса
Над пеклом. Прагне слова,
Де Бог і чудеса.

Не кабала, не лжище,
Не линва, не канат.
Як нищив — та не знищив
Облич пропалих кат!...

*
* *

Герой допоти лиш греой,
Допоки бореться з насиллям,
А переміг — і вже ізгой,
Тиран уже над божевіллям,
Що прозріва в собі — себе,
Крушити ладне і згинати
У три погібелі, в ГБ
Петлю з думок своїх сукати.

І повставати із могил
Із безіменних, і будити
Тих, хто живим заснув без сил,
Свободу й совість боронити!

І знов героєм він стає —
Антигерой, Нерон, катюга!
А сурма марші виграє,
І розгинаються всі дуги!

Те пруття — спинами гуля!
Й хрестами потім випирає —
Мов ребра зламані земля
В собі ніяк не заховає...

*
* *

Згадую себе — іще живий —
І ніяк не можу пригадати.
Плачу серед ночі. Та одрий!
Покажи мені мене — до втрати.

До оцього сумніву, до цих
Смолоскипів пам'яті і тіней,
Що, сліпі, шукають між сліпих
Плоть свою, і душу, й дух неглітний.

Все зника! Туман такий важкий,
Що з шипінням гаснуть смолоскипи...
Дай правдиві очі! Я живий!
Ти когось тут іншого засипав!

* * *

Музо! Гола на льоду медузо!
Доки не приварена, як сталь,
Доки слизько, — якось повзом, юзом,
А тікай, біднесенька, тікай!

...Так язик мій прилипа до клямки.
Так ту рибу шкурять при вогні.
Танцювати вчать!
А бачиш — плямка...
Все ще сонна — в сонній глибині...

Це для неї ми отак танцюєм?
Аж до полюсів зміїться тріск!...
...Це повз неї — ми туди прямуєм,
Де льоди обернено на віск!

Де свічки — не ті холодні очі,
Що на дні заплющатся, і край...
...Як електроварка серед ночі —
Смерть мене засліплює... Тікай!

Про автора читайте статтю Миколи Козака
"Під Кобзаревим небом" в наступному числі журналу.

Любомир СКЛЯР

* * *

Хіба ще є десь моря синь
І галасливі чайки в небі,
І сум гаїв, і шум лісів,
Озер сліпуче-білий лебідь?

Чи є ще десь такі хліба,
Коня вкриваючі собою,
В покорі схилена верба
З косою й вічною журбою?

Хіба десь є такий туман,
Дощі з веселкою, з грозою?
Хіба десь є ще стільки ран,
Ущерть наповнених сльозою?!

Невже Чорнобиль є і там,
Євангелії і Корани,
На попіл спалені міста,
Святії папи і тирани,

І крематоріїв дими,
Колючі вежі, дріт, багнети...
Вождів незлічені томи:
Як стерти вічний лик планети?

Ні, ні! Нема таких планет,
Де панувало б лиш жорстоке.
Бо мав би бути й Назарет
І те "всевидюще око",

Яке забуло про свій край,
Чи дивиться поміж повіки,
Перетворивши в пекло рай,
Дітей адамових в каліки.

Ні, ні! Нема на небесах
Зорі такої і планети,
Де так оманлива краса,
Що божеволіють поети!

* * *

А як же там,
Де поля жменя?

А люди, все таки,
Живуть,
Пшеницю сіють,
Жито жнуть,
Межи сусідами
Торгують,
Не п'ють, не б'ються,
Не грабують,
Ще й "победітелей"
Годують,
Щоб не охляли.
Бо вони
Своє добро в багно
Втоптали,
Та все за море
Поглядали
Із-за червоної
Стіни,
Щоб ще й чужого
Притоптати
І світ в "єдиную"
Зігнати
Москви кошару.
Брате, брате!
Якби ти знав, що ти
Проклятий
Не тільки Богом
і людьми,
А, навіть, рідними
Дітьми,
То ти розкався б...

квітень 1991 р.

В ГОСТЯХ У НАЩАДКІВ

Був дивний сон. Неначе я на світ,
Яко Христос, Воскрес і появився.
Позаду — чорна прірва в сотню літ.
І ось я тут, де жив і народився.

Шляхи, стежки — знайомі і... чужі.
Та ноги вже самі несуть до хати,
Де доживали віку батько й маги
І я дійшов до крайньої межі.

Я тінню тихо входив за поріг
Праправнуків своїх. Усіх відвідав.
Та болем серце стиснулось — у них
Немає в пам'яті ні прадіда, ні діда.

І не було ніколи, бо з малят
Вони мене не знають і не знали —
Діди й батьки чомусь не розказали,
Що жив такий-то, хто він, звідкіля.

І я проснувся з думкою про те,
Що ми — всі винні, а не часу воля,
Коли на ниві пам'ятного поля
Бур'ян безпам'ятства, як сіяний, росте.

І справедливість, мабуть, в тому є,
Що ми не можемо "звідти" повернутись,
Тільки на те, щоб жалем обгорнутись,
Бо в безвість ім'я кануло твоє.

Кривий Різ

(Продовження буде.)

ЧОРНІ СИЛУЕТИ

(Продовження з попереднього числа)

"МІЩАНОЧКА"

(Шкіци із комсомольського побуту)

*"...На заводі в "Х"
Єсть одна дівчинка.
І красиття, і пудриття...
Зубоскалит громко!"*

Це було написано на дверях завкому. Ще й карикатура намальована: якась сучасна міщаночка з "перепоночкою" (талія), як оса. З локонами "футинути".

Це на Надю Н-о. На зібраннях зубоскалить, "де-ре кирпу" перед простаками.

Квапиться.

Ой не любить цього "камса".

Надя комсомолка-міщаночка...

Ну й того... коліном, і полетіла з ячейки.

Це було зимою.

Курились цигаркою димарі...

Ішов завод — цукроварня.

Багацько молоді — звідусіль.

В казармах повно.

Весело в казармах.

Весело-солодко в заводі.

Весело-буйно йде праця в клубі.

Ячейка взяла курс на втягування на 100% пролетарської молоді в КСМ.

Пройшли вже часи пустоти осередкового життя. Прийшла пора великих задач, глибокої роботи, упертої учоби.

А коли висипе молодь з клубу — пісня кров бунтує.

В свято — стрункі лави комсомолят відбивають чечітку на село по бруку під звуки оркестри. А над всім полощеться як вільна думка, як кров червоний великий стяг "КСМ".

...Ми ковалі... Огнем юнацтва...

В майбутнє браму куємо, ми куємо!!!

Старий мир в образі міщанства плівсь стороною і ховав своє лице в пухкі міхові воротники.

Вітер хльоскає платками, звуками, прапорами.

Груди вип'ячувались, очі горіли.

Гаряча кров, нестримна. Надя йшла завжди стороною.

Чогось сумно, чогось жаль.

Не знає чого.

І завжди так: як прийшла в клуб, на збори, в свято на мітинг, між "камсу".

Так і вже; сама не своя.

З заздрістю дивилась на дівчат — бадьорих "активісток".

Одірвалась вона од одного берега, а до другого не дають пристать.

Дома сказали, як вступила в КСМ:

— Ти нам не дочка. Прокляття... Хай тобі ні щастя, ні радости. Іди на всі чотири...

В клубі кажуть:

— Ти міщанка...

Потім відштовхнули. Здала квиток. Чогось було сумно, чогось жаль.

Дом рідний — остогидлий, чужий — гнав геть. Не тому, що прокляв батько, зреклась і гнала мати. Ні.

А тому, що вона рвалась з його, тікала, як з пут.

Вона знала, що це, той домашній уклад, тягар, не сьогоднішнє, віджите.

І йшла геть. Куди?... Аби не дома.

Її душа вимагала, хотіла теж такого життя, як ото. Ідуть дівчата з роботи потомлені і веселі, і знаєш, що вони мають мету свого життя. Працюють, живуть самостійним життям, збудованим самими щоденною чорною важкою працею, життям, повним щерть.

Та боялась остаточно порвати зі своєю родиною. Її ще лякало життя поза сім'єю, в злиднях; незнана праця, материні прокльони. Це вона відчувала одним кінчиком своєї душі.

Але воно — те життя — і манило її, життя, повне контрастів і боротьби, боротьби проти злиднів, темряви, горя, за щастя.

Всяк повинен бути там.

Хто відстає від сучасності — той боягуз!...

А сучасність — боротьба...

І вона рішила.

Зійшла з дому.

Була весна. Цукроварний завод став. Пустили цегельню. Попрохала завком дати роботу. Дали. Зразу ж стала на цегельню, між глину і червону цеглу робітницею.

Життя примостилося в казармі.

Важко. За вісім годин спина, як перебита. Вона завжди коло преса, там, де найгірше.

А погляне на себе, вимазану в глину, на голі руки в зашкарублій глині — усміхнеться, поведе бровою; її серце б'ється в унісон ритмічному стукові машин, мотора і шелесту пасів, в унісон серцям всіх.

Забуде втому.

Зійдуться дівчата після роботи в казарму, — починається друга частина трудового дня. Частина

весела, захоплююча, картинна. Доклади, лекції, гуртки, співи, ігри, зібрання.

Надя наче переродилась. Всюди перша.

Дівчата прийняли її до себе наче людину, яка вихрестилась; жартували, вітали щиро. Лаяли тих, хто називає її міщанкою.

Принесли койку, матрас (виклопотали в артельщика)... Навіть набили соломою...

— Плюнь на свою рідню і їй подібних, — казали.

Надя вже давно плюнула.

Байдуже їй, що весь мир міщанський збентежився і тикає на неї пальцями. Хай...

Дні бігли...

* * *

Виріс і кріп піонерський осередок, який було зовсім завалився; не було відданого робітника.

Всією душею віддалась нова керівниця цій роботі.

Весь вільний час пропадає з веселими щебетунами—піонерами.

Діти любили її.

То була Надя.

Їй доручив осередок цю працю. Хоч і міщанка, проте подивимось, мов.

Взялась з запалом.

Уперто, помалу поступалась вона уперед.

А роботи—роботи...

Недоспане, недоїдене, перевтомлене, це все знижало перед втіхою, наслідками своєї праці.

Іде вона ранком на завод, а діти до школи: обступлять, вітають, щебечуть, розповідають.

Любо... А як вона любить слово "Будь готов!" І дружну багатогранну відповідь.

А червоний галстук.

То вона власними руками шила всім галстуки, убрання піонерські теж.

Подала заяву в КСМ і ждала. Окрилена надією.

Труднощі в роботі не були труднощами. Почувала себе новою людиною.

* * *

Одлементував заводський гудок. Друга зміна цегельні кінчила.

Вечоріло.

Зібралась молодь у заводський сад. Прямо зі зміни і на зібрання осередку КСМ.

Зголодніла, стомлена молодь підганяла секретаря.

В другому кінці затянули пісню:

Заграниціє порядкі

Распрекрасни хоч куда-а...

Хор-роші наші ре-р-бяткі...

Та так.

З гиком, з свистом...

З улици хлопчаки поздирались на забор — "гла-зелі".

В саду було повно.

Піонери нишпорили поміж "комсою".

Сьогодні будуть приймать їхню "Надійку".

Надя сиділа в гущі молоді. Було свіжо — прохладно, але не тому Надя дрижала.

Вона хвилювалась. І радісно, і боязко. І давно бажаний чеканий момент, і... що то скажуть.

Був доклад. "Пренія". Резолюції.

Майже не чула.

— Розбор анкет! — аж подалась уперед.

.....

— Постановили: Заявление о приеме в КСМ отклонить! По настоянию парторга, принимая во внимание ее мещанское происхождение, с работы в коллективе Ю. Л. снять!

— Так от, товарищи... Возражать будем опісля, а тепер далі...

А, возражать, не возражать...

...Когось ще приймали, отклоняли... Потім біжучі справи...

З "молодою гвардією" вийшли з саду, пішли врозтіч. Хто в кіно, хто на вулицю, а хто спать.

* * *

В дівочій казармі темно. Пусто. На стіні бігають зайчики, снується мереживо од ліхтаря знадвору.

Синій, білий, червоний, зелений, жовтий кольори переснувались на стіні: красивий вигаптований електрикою килим.

Манить, дратує. Віриш у нього, а воно фантазія електричного, сильного, прозаїчного ліхтаря.

Тіні від рам і листу дерева знадвору намітили вікно у чудернацьке, мертве, привабливе, незнане, неіснуюче.

Сиділа і плакала. Надя.

Пусто.

Дівочі плечі здригались. Волосся спадає пасмами на солом'яний матрац.

В клубі — крізь стінку чуть — монотонно цокотів, як коник на стерні, кіноапарат. Цокотів уперто.

Перестань він — перерветься живий рухливий екран, буде сіре полотно.

Деся глибоко зародилась надія, росла і ширилась. А віри не було.

* * *

Ранковий гудок розбудив, збентежив дівчат.

Заспані, бігли до артельщика за ржавими оселедцями та хлібом і мчали на зміну.

— Будь готов... Будь готов! — кричали діти, углядевши свою Надю.

А Надя нахилила голову і спішила—спішила на завод, між цеглу.

"Фабзайчик" Миколка стояв коло паровика.
— Ач, міщанка! — кинув він. — Що, так як з
пудрою з глиною іміть діло... Тю!... Побігла як!...

* * *

Жарко на сушці.
Багато подають, не встигаєш вибирати і класти.
Бігали вагонетки... співали дівчата... нила спина.
Багато-багато цегли на сушці...
Ой як багато...
А їй здалось, що то не на сушці, а на неї поло-
жили вчора.

Охтирка, 1924 р.

"ЗАЄЦЬ"

"Максимка" підлазив до станції.
Двоє контрольних і кондуктор лазили з вагону
в вагон. На ходу. А з другого боку стрибали на насип
безбілетні. Спасались.
Вистрибнувши, реготались в лице кондукторо-
ві.
Малкашня.
Той грозив услід кулаками і, лаючись, біг з кон-
трольними далі.
— Он у тім вагоні!... Стерва... Їде аж із Севасто-
поля. Без білетга...
— Заходьте з другого боку... А ми відсіль...
— Зстрибне кукла.
— Їздять, гади, а ти мороч голову...

* * *

Минька сидить в дверях вагону.
Вагон повнісінький; колись в ньому возили то-
варяк. Двері широкі. Дрижить і гуде, як вулик.
Звісивши ноги і притуливши голову до стінки
вагону, дивиться, як біжать мимо стовпці.
Хтось плямкає — їсть оселедець.

Котиться слина.

Лягли на коліна безсилі руки.

Коли б придивитися, то видно, як на грудях по
брудній сорочці плазує воша. Одна... друга... Їй би,
може, було б соромно, а може, й ні, бо — занадто в
неї чудний погляд, а їде вона і бреде аж із Ялти.

— Заробляла. І заробила... Видно по її лиці.

Худе-худе, зшерхле. Губи порепались.

Ні торбини, ні башмачини.

Жорстокий гарячий вітер свистить у вухах, си-
пле піском у очі, вовтузиться в лахмітті.

Чужа із чужих.

А хіба є свої по шляхах?... Коли всяк собі їде...
Степ і шпали, степ і шпали.

Та ще кой-де обскубані куці маслини, кой-де
недовалаяні черепичані покрівлі.

Раптом Минька схопилась і злякано одступила
в вагон.

Ніхто не звернув на неї уваги. Тут всі на неї
похожі і вона майже на всіх.

Очі забігали кругом, обличчя скривилось, як у
дитини. Полізла в куток.

— Ось тут! Граждане, підготуйте білети! — І
— стук-стук-стук по вагону. Слідом влізла кон-
трольна процесія.

— Ваш білет!... Ваш... Ваш... — І тільки — кусь!-
кусь!-кусь! Перевіривши білети, кондуктор ще раз
оглянувся. Контроль витріщивсь насмішкувато.

Безбілетних не оказалось.

Миньки теж не оказалось.

* * *

(Закінчення в наступному числі.)

37 Літ Існування
SIPCO⁽⁴¹⁶⁾ 232-2262
OIL LTD. Доставка Оливи
Повна 24 годинна обслуга печей

SIPCO⁽⁴¹⁶⁾ 233-4820
ENERGIES LTD.

Незалежний Представник LENNOX
Уповноважений Представник CONSUMERS GAS

83 SIX POINT ROAD TORONTO, ONTARIO, CANADA M8Z 2X3

ROCK
OF EUROPE INC.

ПАМ'ЯТНИКИ з УКРАЇНИ
ТА з ІНШИХ КРАЇН
ВИГОТОВЛЕНІ НА ЗАМОВЛЕННЯ
ГУРТОВІ ЦІНИ
ТЕЛЕФОНУЙТЕ ТА ЗАХОДЬТЕ
232-1250

83 SIX POINT ROAD
TORONTO, ONTARIO
ВІДДІЛ SIPCO OIL

ФОРД з БАТОГОМ

— Вам дзвонять з райкому!

— А ти що на те?

— Що на те?

— Треба було відповісти: "Вам відповідають із лікарні!" Велике цабе — райком! Райком! Ще треба було сказати, що той, кому дзвонять, — не партійний! Врешті — що зайнятий! Або післати всіх під три чорти! Придумати не могла...

— Ви жартуєте... — дівчина зніяковіло відкладає слухавку.

— Так що приходьте! Костя за вами заїде! О'кей? Десь так за хвилину... двадцять! — Я бачу Ковальчука, як він відчитує на своєму кольоровому "Орієнті" з Гонг-Конгу, предметові гордості за двісті рублів, докладну годину. Він бачить, що на годиннику ще є дві хвилини до точної мітки, ще трохи вичікує, веде оком за нервовою стрілкою, що протягом хвилин оббігає блискучий синюватий циферблат, та підігнати її не може, тому поправляється: — За двадцять дві хвилини.

Ковальчук останньо пішов вгору по службовій драбині — з інструктора райкому до завідуючого відділом агітації і пропаганди, тому у його голосі більше тепер твердих звуків і слова чеканить, немов військові накази. Я пробував відмовитись, але голос наполягав, кажучи, що такого мені не доведеться більш у житті бачити, що запрошує він лиш мене, бо саме я оціню краще всіх цю комедію!

— Комедію?

— І ще яку! Я та ви і ще один чудака, із якого слід зробити повного вар'ята, щоб не гороїжився! Цього дурня треба стягнути з неба у край перемігшого соціалізму. Здається, він цілком не розуміє, куди він потрапив! — У телефоні хрипко засміялися, добре не контактило. — Але, якщо розповісти наперед, то весь ефект пропаде... Не пожалкуєте! — закінчив Василь Іванович.

До Перемишля я приїхав зовсім недавно, і потрібно було людей пізнавати. Йшов п'ятдесят шостий рік більшовицької ери і дванадцятий рік божою милістю царюючого нам Леоніда Ілліча Брежнєва, в миру ім'я Бергман носящого, і у слово "люди" вкладалось особливе поняття, не те, про яке думаєте ви. "Пізнавати людей" мало специфічні, але конкретні стратегічні наміри і цілі. "Люди", властиво — "люді" — це не просто громадяни із вулиці, це партійний актив району. А решта? Гм! Як назвати їх, коли прозвучало оте слово "люді"... тоді обов'язково настає павза, голос знижується, у ньому відчутне збентеження, як тоді, коли доводиться у гарному товаристві слово скверне вжити, бо минути його годі, і напіврозхилені вуста виштовхують — "колхознікі"... або — "ну... самі знаєте, народ... труженікі села". Пізнати людей району означало шукати зустрічі в неофіційній обстановці з першим секретарем партії, другим — він же ж може скоро стати першим, прокурором, суддею, головою райвиконкому

і начальником районного відділу КГБ. З тим останнім, коли прийшлося зустрітись, досвід підповідав, навіть наказував, робити вигляд, що і не здогадуєшся, яку функцію товариш виконує — це він сам оточував себе зависою таємничості — і, щоб не підставлятись під небезпеку бути запідозреним у розкритті державних таємниць, сірий громадянин мусить знати цілий ряд неписаних, зате грізних правил щоденного советського життя. Голова міста, начальник міліції, директор банку, завідувачі контор, відділів, вчителі, адвокати, лікарі — ці належали до другої категорії, так про них думали не без рації "люді", хоча офіційно називали цю категорію населення чемним словом "інтелігенція". Ще була третя група в районі — "нужние люди": голови колгоспів і директори дрібних промислових підприємств, словом ті, хто заповнює кровообіг районного організму, а конкретно — в міру можливий добробут районній інтелігенції і їх сім'ям... бо у період розгорнутого будівництва соціалізму однією зарплатнею не прожити...

Повний рот золотих зубів, ледь зволожені пухкі губи, рум'янець на півщокі, слухний ріст, відповідна вага, чорна, але вже із сріблом чуприна, здатність в одну мить перетворюватись у абсолютний слух, коли говорить хтось із "людей", горіння розв'язати менші і більші задачі, якими начальникам не завжди годиться займатися ("Вася проверньот!"), вміння забавляти товариство, заразливий сміх, не надто інтелектуальний, але і не на межі з ідіотизмом, і очі — такі чесні та невинні, якщо це необхідно — отакий Василь Іванович Ковальчук, людина, що подзвонила мені і була впевнена у моєму високому естетичному смаку. Хоча він ходив у невеликих начальниках, навіть як на районні масштаби, Ковальчук сидів у розкішному кабінеті, цілком не гіршому, ніж у обкомі, й будував свій авторитет і своє майбутнє. Так ми зустрілись вперше. Причин для випивки наче і не було, але вже тоді після першої чарки Василь Іванович усміхнувся і сказав, що мені слід познайомитись з людьми. Думаю, що саме себе мав Ковальчук на увазі, а щодо інших, то правдоподібно пропонував себе як людину готову мені допомогти, а я повинен був неодмінно таке безкорисне зусилля оцінити. І ще думаю, що Ковальчук хотів блиснути всіми барвами перед новими інтелігентами, а для цього добра нагода — провести "мероприятіє" або "расширенное заседание на воздухосях". Він був тамадою, як йому це за законом належалося, цього місця він ніколи не віддавав нікому, але теж ніхто і не намагався змагатися з ним — виглядав би блідо.

Цікаве оте слово — тамада! Воно грузинського походження, а поширене вздовж і впоперек Червоної Імперії, означає голову, старшину банкету, торжества, пиру чи іншої веселої учти. Він розпочинає здоров'ям, а Ковальчук справді був златоустом, розподіляє тости згідно з рангом у суспільстві і пошанівкою (це до уваги рідко коли бралось!) у громаді, командує шораз більш

розперезаною юрбою, саме він повинен якнайдовше тримати гостей на відстані від тієї межі, коли зібрання сміло можна назвати п'яним натовпом, тобто повинен провести зустріч так, щоб хоч і підпиті, та були щиро веселі, але теж іще здисципліновані! Мудрий тамада почне торжества з того, що віддасть першість комусь із знаменитіших партійних товаришів для виголошення здоров'я відповідно до дня, події та цілі, навіть тим набираючи очки, хай дрібні, а все ж Ковальчук мудро тим користувався. Влада переходила тоді у його руки, хоч, знали всі, цією владою він ніколи не надживав, мудро орудував. Тоді коли із чубів курилось, коли хміль з закамарків виганяв наверх веселощі, а дрібні службові партійні горя ховалися в кутки, коли з могутніх грудей виривалась несківана присутністю високого партійного начальства пісня, о, тоді Ковальчук стояв у чолі стола і командував парадом, стріляючи іскрами своїх золотих зубів, як з автомата Калашникова, і ці іскри запалювали вогонь у душі навіть найбільш закріпачених та ідейних партійців. Він кричав: "По коням" — то старим більшовикам, щоб пригадати їм буремні роки із маршалом Будьонним, "На переправу!" — командував поліським партизанам, "Огонь!" — артилеристам, "Танкі вперед! Ухнем! На гrrrrруудь! Вzzzzялі!... Ударім!... Агонь!!! Пліі!!!"

Я вперше був на виступі Ковальчука, бувальці говорили, що він сьогодні — "в ударе"! Ого! Ви Васі не знаєте! Він вміє! Дайот! А тамада кидав жартами, примовками, слівцями, смішками, і громада підхоплювала, і громада ревла! Реготався і сам тамада, а сміх його був такий широкий та роззброюючий — ніхто не стримається, а якщо спізниться, то вдвічі голосніше регоче, наче вдогін останньому слову тамади. Хтось з начальства кричить: "Вася! Перекуйом мечі на орала!" (Це про скульптуру Вучетича) і Василь Ковальчук миттю скидає піджака і, перегнувши своє атлетичне тіло допереду, низько над долівкою тримає будь-який предмет, що попало, а другу, із повною чаркою, високо заносить над головою — ось вдарить молотом! Та із чарки не проливається ані одна краплина, і гурт репетує: "Перекуйом!" Ну хто б стримався! "Вася! Давай Мухіну!" — і Ковальчук, широко розставивши ноги і обернувшись плечем, витягує руки, у випрямлений мускулистий руці блищить повна чарка — це ж молот! До нього прискакує низенький та товстий Колісниченко і, пригнувшись спиною до Ковальчука, стає у таку ж позу, у витягненій руці — серп! Чим не відома композиція "Робітник і колгоспниця"?! А юрба виє!" Да здоров'я дружба робітників і крест'ян!" І до дна! Гей, хто не п'є? Ого тост! А ще завідує відділом пропаганди та агітації припрошує: "Спожіймо врожай праці рук наших!" — і хто відмовиться від ковбас, курей, риб, раків. На столах повно дарів природи! І услід за Корнійчуковим Галушкою вигукував: "Мені не треба до комунізму, мені і у соціалізмі добре!", бо приготована руками Никона Кукурудзи їжа могла задовольнити найбільш вимогливі смаки і творити нірвану найвище делікатним піднебінням!

Платили шеф-кухарю високо, бо й було за що! Та й слава про нього сягала Києва! Його не віддавали ні за які скарги, на щастя сам віртуоз сковороди — лю-

дина тиха, недавно із Сибіру — не зраджував правилу, що панська ласка на зварірованому коні їде: волів триматися містечка. І, подумати лишень, його роздобув Ковальчук! Такий то талант! Такий-то тамада! Хто заперечить? Ось на наше привітання новий, нікому не проголошуваний тост: "По синіх кашкетках з червоними зірками — вогонь!" (це про недавні бої з УПА!) Це був тост, що нікого не ображав — ані одну, ані другу сторону. Вогонь! Випили всі. Випили і ми.

Гоп-компанія приглядалася до мене. Я відчував, що присутні відразу вирішили, що я не вписуюсь до цього замкненого товариства. Я не робив жодних зусиль у цьому напрямку, просто був, як завжди, собою. Словом, був не цілком зрозумілим, пити пив, і непогано, за словом до кишені не лазив, жарг, якщо добрий, схоплював у леті і на нього відповідав жартом. Той, хто тоді відмовлявся від горілки, виглядав підозріло, щоправда, не завжди було відомо чим, а якщо не підозрілий, то — чудак! Я швидко переконав компанію, що я людина питуща, хоч і не намагався це довести, але й приховувати цього теж не було цілі! Радянські громадяни всі сірі, всі однакові, якими і хочуть бачити їх більшовицькі вельможі, та що казати, самі громадяни такими виглядати хочуть, діляться на питущих — тих величезна перевага — і непитущих. Їх ніхто не питає, яка цьому причина (чи часом, не хвороба?), в усякому разі — "оні якіє-то чудніє", що до найкращої характеристики радянської людини не належить.

Сьогодні за столом — люди середнього рівня, одного щабля суспільної драбини, відведеного нам советською дійсністю. Його ми спазматично трималися руками і зубами, бо зірватись з суспільного щабля — означає не щабель нижче, а падіння вниз — на дно! Така советська дійсність! За верхніми щаблями ми не заглядали, бо для цього треба було кинути свою совість під стіл! Але теж і впасти на дно не хотів ніхто! Мабуть, лиш Ковальчук почувався вище всіх, бо там, між "людьми", йому відмовляли у рівності, і це його ображало. Зате тут він відчував загальну увагу до себе — завідує відділом агітації і пропаганди нашкодити міг, його остерігались. А якщо тут, за сьогоднішнім столом, він почувався несківано, а до людей був настроєний демократично, то лиш тому, що самому не треба було "викаблучуватись", міг вести себе вільно. Бути у центрі уваги Ковальчук відмовити собі не міг — це вже його натура! Аби лише світло на рампі, завіса вгору, заля затихає, щоб зустріти акторів: Ковальчук при самому краї, ждучи помаху руки режисера, який випустить його на сцену. Сьогоднішній виступ режисерував він сам, сам виходив на кін! Публіка ревла! Це була роля конферансьє, коли збиралося товариство нашого рівня, та паяца і кловна, якщо це були "люди".

Брала досада дивитись на такого гарного молодця, який блазнював на сцені, забавляючи ситих більшовицьких кациків районного масштабу чи вищих по кориту! Сьогодні він випив поза міру, не те щоб п'яний (він достатньо контролює себе!), але все ж тримає мене за гудзик піджака, чи то для збереження рівноваги, чи, може аби усвідомити мене, що таким чином він творить більш тісний зв'язок між нами; я, звичайно, повинен це оцінити. Нас ніхто не чує, бо компанія співає

"Посадила орігочки", заголосно, як на мою думку, але не заваджаючи Ковальчукові у його сповіді: — Думаєш, доктор...е... що я свинуватий... народ свій забув... і все таке решту. Кажеш — ні! Бо то таки — ні! Що я партійний начальник, як-не-як... завідуючий відділом агітації і пропаганди... то мені... еп!... не до народу. А я від свого не відрікаюсь! Епппп... Дурні ми, скажу тобі, докторе! Дурні, як ото пні! Козак на бандурці грає... еп-епп... епп... гірко плаче, та що пропадає! А треба було всім до партії! Всім! Ми б владу тоді мали, а не жиди! І не старший брат! Йому достойно відрігнулось, промовив "звиніть!" і продовжував:

— А ось дивіться — я! Ну поставили мене завідуючим відділом агітації і пропаганди... а скільки літ я ходив звичайним інструктором райкому, ото їздив по селах, по колгоспах, людей до роботи наганяв, як отой панський економ... е... е... еппп! Без кабінету... хто хотів, той мене... А якби всі були партійні, то мене підтримали б, і ми, українці були б нагорі... ми поганяли б... а не нас! Дивіться: Естонія, Латвія, Литва! Там всі партійні! І що їм хто зробить! А ми що? Хіба то не дурниця ота бандерівщина? Скільки народу вигинуло! З мотикою на сонце! І все надаремно! Ну, що це дало?! А радянська влада, як і всі... на те вона і влада! І поляки... і німці... А ми... еп... Епп... еппп! були б інші? Еппп... Про що це я? Ага! Про те, що ми — не кращі... Я від політики, як від зарази! Тому держусь! І держусь непогано! Але я знаю: вони мене ненавидять, а чому? Бо я місцевий! Хахол! Кожне гавно буде вище від мене! Тому я знаю, що мені потолок! Мені не бачити секретаря... епп... вони мені того місця ніколи не дадуть! Кажете, маю професію, економіст сільського господарства... ну, і що з того! Поїхав би до колгоспу та й пив би самогонку! А що далі? Та ж людина повинна йти вперед, а це ж на який щабель нижче! Який?! Ото наш "захайн" обсадив рожами Перемишляни... а ви підіть до магазину! То що там купите?! М'ясо... масло... ковбасу...? Хто це бачив?! Поставте мене секретарем, то я із Перемишлян Париж заделаю! А мені потолок! Далі не пустять! А ви кажете — чи варто то все? А я скажу — варто! Бо ми мусимо показати, що ми... еппп... не дурніші за жидів, за росіян! Не переконаємо, кажете? Переконали б, коли б всі у партії. Ось, к приміру, ви — доктор! Вам би йти вперед, ви б давно професором були... з вашими знаннями! То чому ви, докторе, не в партії!"

— Бачите... я ніколи над тим не думав... якось часу не вистачало думати про це! Але я вам скажу таке: коли лікар ховається за партійний квиток — то він не вірить ані своїй голові, ані своїм рукам... Значить, підписується тим, що у медицині він — дупа! Слабий! Може, краще було вчитись грати на фуярці... Знаю я отих професорів, навіть наших місцевих — крім гонору, ніц у бідаки за душею! Отаке вигладжене гів...

— Бачу, докторе, що ви мене не зрозуміли... Я б радив вам більш нікому такого не говорити! Припишуть політику! А далі: самі знаєте...

Ковальчук рішуче зняв руку з мого гудзика, а я не на жарт злякався! Він дивиться мені в очі, і я злякано опускаю їх... думка мечеться як заєць, що ненароком ногою за сильце схопився! Ми обидвоє мовчимо, і я

запрягаю всі коліщатка та гвинтики у моїй голові до невідкладної та напруженої акції, з мене миттю збігає алкоголь, і я спроквола починаю, холодно і розважно:

— Послухайте, Василю Івановичу! Ви — людина досвідчена у партійній роботі і знаєте народ як мало хто! Пробуйте тоді до обкому! Там вас напевне знають! Не могли ж не зауважити! Ви ж блищите між тими неукми! Їм потрібні такі люди! Вас оцінять! Не може бути інакше! Шукайте доріг!

Мої слова переконливі і влучні — жду реакції!

— То-то! Тепер я погоджуюсь! Тепер ви праві! Ви і самі мене високо ціните! Але мені трудно, докторе... І як воно викрутитись? Бо втрачати не хочеться того, що таким трудом здобув! То ж моїм дітям — майбутнє!

— Майбутнє?

Чому Василь Ковальчук вибрав мене на свого сповідника? Шукав зрозуміння? Співчуття? Оправдання? Але ж я не мав для нього тепла — навпаки, мені було гидко! Може, відчував, що я засуджую його поведінку, тому шукав розмови переконати мене, а отже, усправедливити свою ситуацію.

— Поговорили! Це добре! Добре, коли люди спілкуються між собою! Тоді краще один одного розуміють! Дам вам пораду, докторе: подалі від політики! Як говорив Сталін: "Подальше от артилерії!" Тут біди можна набратись! Все у нас пробачається, навіть найгіршому злочину шукають оправдання, політика — пиши пропало! То амінь! — Сталіна згадував Ковальчук рідко, лиш тоді, коли був хтось із впертих сталіністів, це їм гладило по душі, мені ж словами суперката підкреслив, що навіть дрібне незадоволення советським режимом, проявлене словом або ділом, карається безоглядно! Мені прийшлося у цьому короткому часі переконатись: не відмовився від старого приятеля, що із Сибіру вернувся, врешті, прийняв до праці операційну сестру, жидівку, яку врятували черниці, одягнувши рясу та переховавши від німців в Унівському Монастирі. Жінці не пробачено відступництва — не знав Шептицький, рятуючи подібних Марій та отих нещасних 150 жидівських сиріт, яку вони понесуть за це кару. Що до мене, то я не був достатньо оберженим, щоб триматися "подальше артилерії", і це спричинило, що мені довелося вибиратись з Перемишлян. Все це тяглося за мною довгі роки, додаючи до моєї характеристики яскраві риси заядлого антисовєтчика. Але це вже інша історія і до Ковальчука відношення не має, хоч, очевидно, добрих порад слід слухати.

До повного портрету Василя Ковальчука слід додати, що знав декілька варіантів української мови і легко переходив з одного на інший. Це цікаве явище, що примушує визнати йому не лише талант, але й інтелігентність. Відповідно до ситуації він користувався то одним, то іншим варіантом. Це не легко, бо йдеться не про діалект якогось окремого регіону — тих він знав теж декілька — чи говірку якогось села. Ми говоримо про варіанти, бо суржилом він володів бездоганно. Інакшою була мова Ковальчука, коли розмовляв з простими колгоспниками, інша, коли з активом села: бригадирами, передовиками тваринництва, майстрами врожаїв, ще інша, коли слухали його учні старших класів, яких намовляв не вступати

до університетів, а залишатись у селі, опроміненому сльозам орденов на грудях знатних доярок та свинарок, змінена, коли бесідував з якимось начальником, що чомусь захотів вжитку непростити, бо і тут була різниця, чи співрозмовник галичанин, чи наддніпрянець. Простір для словотворення, море для мовної еквилібристики! Добірний суржик вживано при зустрічі з більшим начальством, такі слова — покручі задовільняли червоних вельмож, бо переконували, що народ, над яким панують ще довго потребуватиме опіки. Увага! Жодного слова, що мало б неповторний український корінь, Ковальчук такої помилки ніколи не допускав — це було ознакою націоналізму! Завідуючому відділом агітації і пропаганди здавалось, що варіантами різного відтінку легше проникнути у душу співрозмовника і досягти того, на що намірявся. Своїми спостереженнями він збагачував досить нудні партійні наради. Загально відомим був жарт, привезений Ковальчуком з села, який він того ж вечора оповідав після наради у райкомі при чарці: голова колгоспу говорить: "Хоць пляцком лігай, а ділянку оброби!" Встає одна і питає: "А мо' так — лігай тепер, а ділянку опісля?" Широ сміялись зі здорового жарту щасливих селянок, яким випорювали нутроші на цукрових ділянках. А за два тижні щасливий Ковальчук доповідав начальству про успішне завершення прополювання на цукрових плянтаціях Чимиринець! При добрій роботі і жарт потрібний!

Хто б що говорив, але на Василя Івановича можна було покластися: "Вася всьо сделаєт!", "Вася провернєт!", "Вася організуєт!" і Вася бігав, розв'язував, творив... ніколи не напиваючись до безтями, розвозив за хмелілих додому, перевіряв вогонь, гасив світло, замикав двері. І аж тоді відходив, але кожної хвилини ночі готовий до дзвінка "самого" чи дрібніших... У товаристві старих більшовиків дозволяв собі жарт: "Сталін не спіт! Он в Кремле! Он дежуріт!" — такі слова мала б відповісти Зоя Космодем'янська на питання німців: "Де Сталін?" Дівчину повішено, і вона йшла до шибениці, горда тим, що ще перед смертю Кремль повідомив її про розпорядок дня вождя. Легенда не подає, чи німецькі солдати перевіряли факти, бо ж не є теж певне, чи, часом, не придумано їх у центральному відділі пропаганди Кремля — Ковальчук був здібним студентом партійної школи і мав безліч подібних аргументів, потрібних при такому ремеслі.

А тепер Василь Іванович встав мені назустріч і, усміхаючись, сказав:

— Приїхав один старий дурень із Канади. Кравець. Хочє допомагати нам будувати соціалізм... ніби ми і самі не вміємо! Я з нього презерватив зроблю! Такий зужитий! Таку комедію розіграємо, що, вибачте, чорти зішуться від сміху! Це я вам обіцяю! Увага! Представленіє націнаєтсь! Світло рампи! Завісу вгору! — і до секретарки: Просіть!

Я сів при вікні, біля тяжкої оксамитової порт'єри й пригадав, що подібне чудо з золотими кутасами бачив у палаці царів у Царському Селі. Кабінет завідуючого відділом агітації і пропаганди райкому був умебльований з винятковим смаком, може, навіть занадто — чого вартий був сам килим бухарської роботи! Ясєневий та

дубовий паркет! Фінські меблі! Тимчасом господар підбіг до дверей вітати гостя. Він тепло взяв його за руку і повів до глибокого крісла посеред кімнати. Той вигідно всівся, поглядаючи на господаря, відтак швидко оббег очима кімнату, коротко зупинивши погляд на мені — цілком без зацікавлення. Заходяче сонце кинуло промені між розхиленими половини завіси, на блискучу палітуру стола і на масивну золоту оправу окулярів гостя, фіолетовим відблиском спалахнули поверхні скелець — окуляри були недешевими...

— Який я радий, товаришу Кравець, познайомитися з вами! Вітаємо в Україні! На рідній землі! Як вам подобається у нашій країні?

— Подобається, хоча, може, не все...

— О! Я певний, що вам сподобається! Всюди добре, але вдома найліпше! У нас не так, як у Канаді, але ви звикнете...

— Прийдеться звикати... хоча мушу сказати, що я в багатьох випадках розчарувався. Мені говорили інакше... і я ждав інакшого!

— О! Може, дещо вам незвичне! Але ж ви не розчаруйтеся! Тут ви чуєтеся людиною! Тут ви вільні! Кави чи чаю?

Гість від пригосчення відмовився, поправив окуляри, штовхнувши їх одним пальцем вище на ніс, пересунув модну квітчасту краватку, стріпнув невидиму пилінку зі штанив і підняв очі на Ковальчука.

— Ви, напевне, побачите багато добрих сторін нашого життя... і це вам сподобається! Я певний цього! У нас інше життя, до якого ви іще не звикли. Але я радо прислухаюся до спостережень!

— Мало платите народу за його працю! Як у вас страйків нема? Ми б у Форда... знаєте, якого шуму наробили б! Він мусів би свій бізнес замкнути! Хто хоче задармо працювати? А ви, як голова агітації і пропаганди, чому ви з народом не говорите? На добру справу — то ви повинні організувати страйк! Так, як це роблять наші агітатори! Саме ви!

— Страйк?! Ну що це ви? У нас страйків не буває! Люди у нас не мають причин страйкувати. Це у вас перші враження!

— А чому б ні? Чи ваші агенти не намовляли нас до страйків? Часом і не було причин, а ми виходили на вулиці! Міжнародна солідарність!

— Може, щось погано у родині? Погано прийняли вас? Розкажіть, пане Кравець, поможемо...

— У родині... пересварились вони. Із-за тих моїх лахів! Родина велика — все одно всіх невзможі оділити... пів-села родини і всі бідні! Ото вони і поділити не можуть! Я вже плюнув — робіть, що собі хоче! А тепер у всьому винен я... Мало привіз... тому і винен! Вони як дикі! Але то всюди у вас: на вулиці на мене пальцем показують... а діти ще й стукають себе у чоло, мовляв — я дурний! Але я — не дурний! Товаришу! Прошу не називати мене паном, ми з вами однієї ідеології... комуністи!

Я придивляюся до канадця. Йому понад шістьдесят, але він прекрасно виглядає, навіть молодцювато, як на свій вік. Короткий підстрижений сивий вус, дбайливо зачесане волосся, елегантний костюм, білосніжна сорочка, біла батистова хустиночка у верхній ки-

шенці, вичищені до блиску черевики. Він зичливо посміхається, і короткі жевжикуваті вусики відкривають два ряди білих, неприродно білих, зубів. Ковальчук перехилив голову і блиснув золотим ротом.

— Ви живете тепер, наскільки мені відомо, у сестри? — Зауваження гостя не називати його паном, господар врахував, хоча і товаришем його не називає. Відчуваю, що Ковальчук заатакує — ось він роздратовано і безцільно переставляє якісь предмети на столі.

— У сестри... Але і у неї жити не можу... вона говорить, що я роздав усе, а до неї прийшов жити... хай би мене брали інші... Я ж їм усім посилав посилки... хати поставили... авто купили... тепер забулось! Як я приїхав, то мав повні валізки... тоді запрошували... а тепер все скінчилось. П'ють вони... п'ють забагато — тому нічого не мають! Як би ми так пили, то Форд вигнав би на другий день!

— Ось бачите! Самі вже знаєте, яка основна причина, чому не всі багаті! П'ють безбожно! — Ковальчук кинув мені коротку, як блискавка, усмішку. — Що п'ють, то п'ють! Я з вами цілковито згоден! Але ви, напевне, маєте до мене якісь особисті справи...

— Так, маю! Я просив би мені допомогти, поради... Ось я дістаю ренту від Форда, я там у нього працював сорок літ... гріш у мене непоганий... міг би прожити і без родини, але коли мені міняють долляри на рублі... то, вибачайте — грабіж! Як мені прожити на ці гроші? Як? Я питаю вас... Я хочу, щоб мені виплачували в доллярах, без жодного обміну!

— То непросто! Чому у доллярах? Чому вам платити грішми, які смердять кров'ю народу, його кривдою! Потом робітника! Такого виексплуатованого до шкіри та костей, як, вибачте, ви самі! Чому не хочете наших чесних грошей? Ми всі отримуємо нашу платню у карбованцях... я, доктор... — вони обидвоє глянули у мій бік, але я до розмови не втручався. — А що відповіла вам Москва? Ви ж, здається, писали туди...

— Що відповіла? То насмішка, а не відповідь! Кажуть, що у нас за долляри нічого не купите, бо вони вартости не мають! Писали, що пояснять мені тут на місці. Тому і питаю вас.

(Закінчення в наступному числі.)

BABY POINT LOUNGE

343 Jane St., Toronto

tel. 767-2623

*ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ
НА ВСЯКІ ОКАЗІЇ*

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви, в наших або інших залах.

*БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!*

So-USE CREDIT UNION STUDENT SERVICE

СТУДЕНТСЬКЕ КОНО

OUR UNIQUE STUDENT SERVICE NO-FEE BANKING PACKAGE PROVIDES UKRAINIAN POST-SECONDARY STUDENTS WITH WORRY-FREE FINANCIAL ASSISTANCE, INCLUDING:

***\$100 TOWARDS YOUR So-USE SHARE REQUIREMENT**

So-Use MEMBERCARD

which gives you FREE access to your Student Service Account through any So-Use ATM.

The Membercard also gives you INTERAC access which allows you to withdraw from your account through any INTERAC machine and to pay for your purchases directly from your account at participating stores through the Interac Point of Sale (P.O.S.) system.

DAILY INTEREST, NO-CHARGE CHEQUING ACCOUNT - WITH YOUR FIRST ORDER OF CHEQUES FREE

\$500 LINE OF CREDIT - So-USE MASTERCARD

So-Use VOICE, our FREE TELEPHONE BANKING SYSTEM - ACCESS TO SCHOLARSHIPS

Call any branch for details of the So-USE STUDENT SERVICE

*SOME CONDITIONS APPLY

TORONTO
OSHAWA
MISSISSAUGA
So-USE VOICE

2265 BLOOR ST. W.
31 BLOOR ST. E.
26 EGLINTON AVE.

(416) 763-5575
(905) 432-2161
(905) 568-9890
(416) 760-9940

ЦІЛИНА ЦВІТЕ...

Світе мій щирий, який ти чистий!
 Світе прозорий, який ти голий!
 Хочеться ноги в росу вмочити,
 І цілувати ув очі рожі...
 (Б. Мозолевський "Скіфський степ")

Сумська область — край високорозвинутої промисловости, багаточісного сільського господарства, мальовничих українських ландшафтів. Куточки незайманої природи збереглися на території у вигляді невеликих острівців серед безкрайніх ланів. Це — пам'ятники природи республіканського і обласного значення, парки-пам'ятники садово-паркового мистецтва, заказники місцевого і республіканського значення, а також філіял Українського державного степового заповідника — заповідник "Михайлівська цілина". Окрім того, далеко за межами області відомі Тростянецький дендропарк, Кияницький парк, урочище "Банний яр", гідрологічний Андріяшівсько-Гудимівський заказник. Дорогоцінною перлиною сріблиться первісний цілинний ковиловий степ заповідника "Михайлівська цілина". З сивої давнини, з часів легендарного путивльського князя Ігоря, докотилися до нас ті срібноковилів хвилі на крихтному шматочку залишків Дикого Поля. Це єдина на всю Україну ділянка лугового цілинного степу, що зберігся в нерозораному стані! Саме про цей чудовий куточок Сумщини поет Максим Рильський, вражений його неповторною красою, влітку 1960 року написав: "...прекрасний степ, справжня поезія!" А вчені-ботаніки доповнюють характеристику: барвистий злаково-різнотрав'яний степ — така його повна наукова назва — унікальний в ботанічному відношенні і може вважатися еталоном лісостепової зони України. Знаходиться заповідник в одному з наймальовничіших куточків Лебединського району Сумської області, біля села Катеринівка, в 20 км від автомагістралі Київ—Суми. Рельєф місцевості — хвиляста рівнина, помережена неглибокими балками, що характерно для західного схилу Середньоруської рівнини та межириччя рік Псла і Сули. Клімат — помірно-континентальний. Середньорічна температура +6,5°C, середня температура найхолоднішого місяця (січня) -6,4°C, найтеплішого (липня) +19,9°C. Опадів випадає близько 550 мм (мінімум — 350 мм). Площа заповідника — 202,4 га. В минулому заповідний степ — випаси та сінокоси знаменитого Михайлівського кінного заводу графа Капніста. В 1928 році постановою Сумського окружного виконавчого комітету степ був оголошений заповідником місцевого значення, а в 1947 році — республіканського. З 1961 року "Михайлівська цілина" входить до складу Українського державного степового заповідника як одне з відділень. Дивовижне те явище — цілинний Степ. Кілька разів за сезон змінюється травостій, а з ним і вигляд степу. Настає квітень: по бурій підстилці торішньої трави молода весна розкидає рожево-фіолетові зірочки брандушки різноквіткової, що перша звеселяє степ.

Трохи пізніше розкриває здивовані кошлато-сині очі сон-трава. На північних схилах засиніє медуниця вузьколиста, спалахують вогники "небових ключиків" — первоцвіту весняного, фіялка запашна, чистяк весняний, гусяча цибулька, ряс Галлера. З низин напливає медовий аромат та бджолине гудіння — квітуть верби, яких тут більше десятка видів. І за один-єдиний день, теплий та голий, спалахує "горицвітова пожежа" — починається масове цвітіння адонісу весняного, горицвіту — однієї з найлегендарніших і найцінніших лікарських рослин, занесеної, на жаль, до Червоної книги. Глянеш — ніби тисячі сонечок заплутались серед ажурю листя. Травень додає до молоді зелені листя аквамарино вероніки дібрової, горлянки жеванської, білосніжності анемони лісової, такої беззахисної, тендітної. Дикі яблуні та груші, поодинокі розкидані по всьому степу, вдягають рожевувато-білий весільний серпанок квіту. А які елегантні, вишукані квіти волошки сумської на тлі сріблястого різьбленого листя! Старе озеро вбирається в коралі з півників жовтих та надзвичайно ароматної купальниці європейської, котру в народі називають "жарки" — за яскраво-оранжеві великі квіти. І пахнуть вони вітром, сонцем, співом жайворонка, небесною синню...

А завершує весняне квітування зіновать російська і іриси венгерські, надаючи степу особливий святковості та чарівності. В бузкових духмяних заростях шаленіють солов'ї, що сплутали дні і ночі...

Травнева райдуга квіту перетікає в літечко, підганяючи його до зеніту. Теплими солов'їними вечорами каліново-червоні, вогненні, шарлахові відблиски заходу стікають на пречисту білизну ромашок, на терпкі чебреці. Палає, палає в далекому оксамиті верб золота сонячна куля на дзеркальному плесі ставка, доки десь там, з потаємних глибин чи то неба, чи то води, спливає перша зірка Чумацького Шляху, й зоря вечірня покотиться до зорі ранкової. А степову тишу порушують лиш запізнілий солов'їний щebet та сюрчання коників-стрибунців, як і тисячі літ тому... На сонній воді десь скинеться риба, або із заростів рогами випливе з виводком дика качка, тягнучи за собою сріблясту доріжку. А з високості ллється місячне саяво, пересновуєчи небо з землею... Червневими гожими днями Цілину затоплює синя повінь — квітує шавлія лучна і шавлія поникла. Полум'яніють смолоскипи синяка червоного, ліловіють голівки юрині павутинистої, гордовито похитуючись під легеньким вітерцем. По сині розбіглися великоокі ромашки-пустунки, на пелюстках яких так і хочеться наворожити-начаклувати собі щастя та любов... Скромний чебрець Маршалла, майже невидимий поміж буйного різнотрав'я, нагадує про себе тонким

чарівним ароматом. Чи траплялось вам морозяної днини випити склянку чаю, завареного чебрецем і іншим степовим зіллям? Спробуйте, і повернете себе у далекий світ дитинства, де кольори такі яскраві, а літній день — безкінечний, добрий та щасливий...

Окраса і гордість раннього літнього степу — ковила пірчаста. Кущики цього злаку в пору цвітіння срібним маревом пливають і плывуть через віки, хвилюються від найменшого подиху вітру. Ця, нині така рідкісна рослина, занесена до Червоної Книги, оберігається законом. Ковила ніколи не поселяється на розораних землях, навів зберігши вірність цілинним неторканим просторам. Величезні, кольору неба, дзвоники персик-олисті видзвонюють гімн теплу і світлу, бо ж — літечко прийшло! Цілина цвіте... І стоїть над степом пташиний щебіт, гудуть джмелі, оси, бджоли, краплинками райдуги спускаються на трави барвисті метелики: махаони, бражники, совки, голуб'янки тощо — всього ж більше тисячі видів.

Та ось синь шавлії меркне, змінюється білою піною квітучої таволги шестипелюсткової, однієї з найхарактерніших рослин лучного степу. Жовтіє підмаренник справжній, сіють пилок степові злаки: овсець Шелла, вівсяниця лугова, келерія струнка... Голубіє льон багаторічний, жовтіє дрік красильний, здалеку видко височенні, майже двометрові стебла дельфініуму клиновидного, приваблюють око розкішні суцвіття — шапки звіробію, ліловіє материнка звичайна, з низин тягне медовим духом валеріани лікарської.

Степ — казкове марево, видиво, сон... Всього ж за вегетаційний сезон, з весни до осені, він змінює свій вигляд, свої кольори, 10–12 разів. В теплі, вологі роки цвітіння може тривати до серпня, в посушливі — закінчується в кінці червня чи липні, і степ набуває зелено-солом'яного кольору. І вже в пору листопаду, на кілька днів, спалахують багряні прощальні вогнища — осінь багрянцем розмальовує самотні дерева, порозвішує коралі плодів на кущиках шипшини, янтарно-

прозорі груші-дички, терпкий терен кольору осінньої ночі.

Нудні осінні дощі змивають примарну красу, а грудень закутує Цілину у пухнастий сніговий килим, розписаний звіриними слідами. І засне-задрімає Степ, набираючись сил до нового цвітіння, до нового літечка...

Михайлівська цілина — не тільки царство трав. Лишайники, мохи, папоротники, гриби, а ще — вищі квіткові рослини — трави, куші, дерева, а ще ж комахи, рептилії, птахи, звірі — і все це на крихтному заповідному острові.

Мабуть, цікаво дізнатись більш детально про тих, хто населяє цілинний степ. Розпочнемо ми розповідь про них з групи нижчих рослин — лишайників. До наших днів лишайники дійшли аж з мезозою, і являють собою комплексні симбіотичні організми, тобто співдружність гриба і водорості. Багаторічники, їх вік часто обчислюється десятками сотень, і навіть тисяч років. Ростуть на камінні, корі дерев, ґрунті тощо. В заповіднику їх виявлено на корі дерев, сухій деревині, 10 видів, що відносяться до 6 родів. Лишайники — прекрасні індикатори забруднення атмосфери, і при підвищеному вмісті шкідливих речовин відмирають. А в цілому степовому повітрі почувують себе прекрасно.

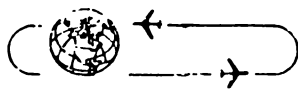
Малопомітні, на перший погляд, мохи, відіграють значну роль в житті заповідних комплексів, входячи до складу багатьох степових, лучних, болотних фітоценозів. Науковими дослідженнями вже виявлено 34 види 11 ботанічних родів мохів. Найчастіше у вологих місцях — степових блюдцях, днищах неглибоких балочок, зустрічаються мохи: туїдій, брахітецій польовий, брій дернистий, цератодон пурпурний, маршанція багатоліста.

Ми звикли, що гриби — в лісі. Але, виявляється, не тільки там! В заповіднику вчені-ботаніки вже виявили 108 видів із 51 сімейства. Серед них два види — нові для флори грибів України, а 4 — для її лісостепових районів. Цікава ботанічна знахідка останніх років — зморшок степовий — надзвичайно рідкісний вид, раніше відомий лише в кількох районах Європейської частини Росії та Середньої Азії. Зустріти гриби на цілині можна з весни до осені, — на абсолютно заповідному степу і в лісополосах, на сінокосах. Багато з них їстівні: шампінйони, строчки, зморшки, підберезовики, рядовка тощо. А деякі мають лікарські властивості, народні цілителі здавна використовували веселку звичайну та дошовик, або як ще його називають — порхавку.

Древні папоротники представлені у заповіднику двома видами — вужачкою звичайною та гроздовником багаторозділним і зустрічаються надзвичайно рідко.

Виключно багата флора вищих судинних рослин. Кілька поколінь ботаніків нарахували тут вже 525 видів, 493 з них трав'янисті, 32 — дерева та куші. Найбільш відомі роди — злаки, осоки, астрові, хрестоцвітні, бобові, лютикові та інші. За умовами проживання фахівці-ботаніки виділяють кілька груп рослин: водно-болотні, лучні, степові, рослини лісостуг, а також народно-господарські: лікарські рослини,

**DOMAR
TRAVEL & TOURS
LIMITED**

2985 Bloor Str. West, Toronto, ON, Canada M8X 1C1
Tel.: (416) 236-7546 Fax: (416) 236-7547

ВАСИЛЬ ДОМАРЕЦЬКИЙ, власник бюро, пропонує клієнтам наступні послуги:

- ✪ поїздки в Україну індивідуально або в складі туристської групи з провідником;
- ✪ квитки на різні авіакомпанії в усі частини світу;
- ✪ оформлення запитань для приїзду до Канади рідних та знайомих;
- ✪ придбання квитків для відвідувачів з України;
- ✪ асєкурація для подорожуючих та відвідувачів з України та інших країн;
- ✪ доставку доларів в Україну.

Просимо заходити до бюро особисто або полагоджувати справи по телефону, а Вам завжди буде надана ввічлива та професійна обслуга.

технічні, медоноси, кормові, декоративні, рідкісні, зникаючі, занесені до Червоної Книги тощо. Всі ці види взяті під особливий контроль учених, і об'єктами багаторічних комплексних досліджень.

А ще заповідний степ — царство комах. Збережена в первісному вигляді степова рослинність водночас сприяла і збереженню виключного різномайття цієї групи тварин. Дослідженнями вчених виявлено близько 1500 видів комах, серед яких найбільш численні і поширені прямокрилі, двокрилі, перетинчатокрилі тощо. Багато видів — запилювачі, в тому числі і запилювачі багатьох сільськогосподарських культур. Окрасою степу є кілька видів надзвичайно красивих метеликів: лимонниця, крапивниця, махаон, денне павичево око, бражники, рідкісна грушева сатурнія — найкрупніша з нашої фавни та інші. А жуки вашого дитинства! Тільки тут все ще зустрінете жука-оленья з розкішними рогами, жука-скарабея з "священним" знаком на спинці, джмелів, ос, оводів, шершнів, цикад, мух, коників-стрибунців! Тільки серпнева тиша буває так переповнена серенадами цикад та коників-стрибунців! Деякі види теж занесені до Червоної Книги: кульбабовий коконопряд, жужелиці, деякі джмелі. Мандруючи степом, можна зустріти ненароком молодих козульок, що пасуться в низині біля яблунь, або ж дикий кабан перейде спокійнісінько прямо через вашу стежку. А вік лисячих нор — їх на території заповідника кілька — десятки, якщо не сотні років! І щовесни молодняк влаштовує біля них свої ігри, баваючись першою мисливською здобиччю: необачною мишкою чи ящіркою. Зайці — численні мешканці Степу — полюбують молоді пагони зіноваті російської, хоча сніжними зимами найчастіше прибігають до стіжки запашного сіна. Інколи посмакувати сіном туди ж заходять і поважні лось з лосихою.

У водоймах заповідника — двох крихітних мальовничих ставочках — водяться верхівки, карасі, коропи, піскарі, на мілководді вигріваються тритони звичайні, жаби — трав'яна та озерна.

Зрідка можна зустріти ще й вужа. Зарості очерету та рогозу облюбували пернаті мешканці — чирки-тріскунки, крякви, лисуки, водяні курочки. Сюди ж прилітають граціозні сірі чаплі та елегантні, поважні лелеки; а по весні, на перельоті, часто спускаються перепочити з далекої путі качини та гусячі зграї. А взагалі, на території заповідника відзначено близько 60 видів птахів, більшість яких постійно гніздиться тут. Їхні гнізда можна знайти на поодиноких деревах та кущах, в лісосмугах, в заростях терну, навіть серед трави. Звичайні мешканці степових ділянок: жайвонорок польовий, жовта трясогузка, чекан луговий. Лісосмуги населяють зяблики, горобці, сороки, іволги. На низеньких кущах розвішані гнізда піночок, синиць-ремеза, солов'їні. Кілька років тому облюбували собі тополі лісові голуби-в'яхирі. А посеред боліття, на сухій вербі, мешкає клясичний гоголівський пугач, літніми короткими ночами нагадуючи про себе сумним протяжним уханням. Та все літо б'є на сполох перепел... Інколи, в зими-сніговійниці, примандровують полярні сови, а червоногруді снігурі прикрашають підсинені сніги, та дрозди-рябинники ласують мерзлыми

гронами горобини, чекаючи на весну. Наукові дослідження на території заповідника, та і в цьому регіоні, ведуться ще з кінця минулого століття. Перші друковані праці про флору та фауну степу Михайлівського кінного заводу графа Капніста були опубліковані Г. І. Ширяєвим, пізніше ученими Харківського Імператорського університету В. І. Талієвим та професором цього ж університету М. П. Божко, московським ботаніком А. Гіллером. Детальний ботанічний опис давали Е. М. Лавренко, І. І. Зоз, картуванням території заповідника займалися Г. І. Білик та В. С. Ткаченко. Впродовж багатьох років працювала група вчених під керівництвом академіка С. П. Погребняка. Вивченням неторканих цілинних ґрунтів займаються ґрунтознавці різних наукових шкіл — московської, київської, харківської. Довгі роки вела сезонні дослідження за динамікою рослинного покриву та його продуктивністю З. А. Саричева. Півтора десятка літ продовжувала розпочаті цілорічні наукові спостереження Л. Г. Шеремет. Отож, з покоління в покоління, передає учений люд естафету наукового подвижництва по краплині збираючи нектар наукового пізнання таємниць життя ПРИРОДИ СУМЩИНИ. Про чарівний заповідний куточок, що чудом зберігся серед неозорих ланів, про його мешканців, можна розповідати безконечно. Але як можна описати запахи літнього степу, подих теплого вітру, спів жайвора, крик перепела, діамантові роси на сході сонця? Хай кожному в душу ляже оця тендітна, збережена краса, до якої хочеться припасти, як до життєдайного джерела душі нашого народу!

Лідія ШЕРЕМЕТ — ботанік, викладач катедри ботаніки Сумського сільськогосподарського інституту, член Спілки журналістів України. Автор дякує за суттєву технічну допомогу в підготовці тексту до друку співробітникові Сумського сільськогосподарського інституту біологу Вадимові Чіванову.

Нам прикро, що не пощастило ілюструвати цей цікавий нарис кольоровими прозірками. — Ред.

**УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ
WEST ARKA
BOOK & GIFT STORE
ОЛЬГА і АНДРІЙ ЧОРНІЙ
та син АНДРІЙ — власники**

- Книжки, журнали, газети, пластинки, машинки до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими візорами в гуртовій і роздрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилки пачок до всіх країн.

"WEST ARKA"
2282 Bloor St. W., Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel.: (416) 762-8751

ПЕТЛЮРА на ФРОНТІ

(До 70-ліття з дня його смерті)

*У Полтаві дощ іде,
А в Києві слизько:
Утікайте комуністи,
Бо Петлюра близько.*

(З нар. пісні)

Численні учасники української визвольної боротьби, які бачили Головного Отамана Симона Петлюру, та ті, що належали до його оточення й творили славні сторінки історії, знають багато про його особу. Щирий і товариський у поводженні зі своїми людьми, вояками, чудовий промовець, він буквально запалював тисячі вояків, козаків української армії своїми ідеями, думками, переконаннями, своїм героїзмом. Недарма його появу на фронті ототожнювали з появою війська кількістю й силою в два корпуси.

Один військовий з близького оточення Симона Петлюри — полк. Долуд так розповідав про прибуття Головного Отамана на фронт:

Штаб військ УНР стояв у Кам'янці-Подільському. Українська армія займала фронт по лінії Жмеринка-Вапнярка-Бірзула в напрямку на Роздільну. Там був Запорізький корпус, Третя дивізія, якою командував генерал Удовиченко та інші частини. Більшовики наступали великими силами. Удовиченко дає телеграму до штабу, що Вапнярку треба віддати. На це Петлюра відповів, що за три години він приїде на фронт. Було подано три машини "Бенци" і Отаман прибув на передові лінії. Ворожа артилерія саме міцно била по наших позиціях. Генерал Удовиченко безпосередньо керував обороною, був також на передовій.

І ось гарматні, мов умисне, рвуться зовсім близько від машин, з якими прибув Петлюра з кількома військовиками. Залишивши "Бенци", всі пішли назустріч Удовиченкові. Ті, що супроводили Отамана, хотіли стримати його раз-у-раз пригинаючись, коли поблизу рвалися гарматні.

— Перед чим кланяєтесь, — озвався Петлюра, — ми ж військові?...

За кілька хвилин вістка про приїзд Отамана на фронт пролетіла по всій лінії і в повітрі загриміло гучне: "Слава!" Дійсно, його присутність ніби додала козакам два корпуси свіжих сил. Величезне піднесення бойового духу у війська за короткий час допомогло відкинути переважаючі сили ворога на 30 кілометрів від Вапнярки.

Сотник Іван Юрченко так згадує у своїх спогадах про бої, коли вся українська армія потра-

пила у вороже оточення, так званий "чотирикутник смерті":

До шпиталю привезли чотирьох поранених старшин, січовиків. Сповнені свіжих вражень, вони розповідали, як Петлюра на коні об'їжджав фронт. Самою лише своєю присутністю Головний Отаман запалив бойовим духом хлопців, і вони з такою силою вдарили на кількісно переважаючого ворога, що він у паніці кинувся тікати, залишаючи тисячі вбитих і поранених.

— Наш отаман, — говорив підстаршина Хребтик, — справді якийсь богатир. Він має нечувану силу волі й переконання. Навіть ранені, побачивши його, зривалися на ноги і знову йшли в бій.

— Його ім'я, одно лише його ім'я, робить з вояка фанатика, готового з радістю вмерти за рідний край, — зауважив другий старшина.

— Нас, 28 кіннотників, оточила сотня червоних, — оповідав гайдамака П. — Здавалося, смерть була неминуча. Аж ось розлігся голос півсотенного Груби: "Брати, умеремо за Отамана Петлюру! Слава!..."

— Коні прищулили вуха, — продовжував він розповідати. — Забилися серця в козаків, задерев'яніло тіло, а в головах одна думка: або розбити ворога, або вмерти. Блиснули шаблі, рвонули коненята і з криком: "Слава батькові Петлюрі!" —

вихором кинулися ми вперед. Покотилося кілька ворожих голів, кільце розімкнулося і ми врятувалися.

Ад'ютант Головного Отамана — Ол. Доценко так згадує про бої біля станції Тетерів і Симона Петлюру:

"Станція Тетерів стоїть серед великих соснових борів, що тягнуться по обидва боки станції. Підступи до неї з боку Києва боронив один єдиний наш панцерник та й той імпровізований. Мав він нерівну боротьбу проти двох ворожих панцерників і відступав. Та ось один курінь ворожої піхоти, під прикриттям своїх панцерників, лісом, боками від залізничного тору, підсунувся аж під саму станцію.

Отаман Оскілко, який командував Північною групою, щоб рятувати ситуацію, залишив Головного Отамана й від'їхав із своїм штабом. Тим часом ворожі панцерники рясним артилерійським вогнем обстрілювали й саму станцію і її околиці та, кінець-кінцем, змусили наш панцерник до відступу.

Головний Отаман швидким кроком попростував до панцерника, що вже відходив. Комендант панцерника, побачивши свого улюбленого вождя в такій ситуації, буквально пополотнів і занімів. А ворожі лави були вже за якихось 600 кроків від станції. Рухи їх вказували на те, що мали вони замір обійти станцію і забрати в полон і самого Головного Отамана. Він ані на хвилину не завагався, увесь закачався, але цигарки з уст не випустив.

— Пане сотнику! — сказав Отаман, — мусимо боронитися, бо як вороги візьмуть станцію, то не тільки не вдасться наш наступ, але ворожі панцерники пороблять великі спустошення. Слухайте моєї команди! З цими словами Головний Отаман виліз на панцерник.

— Зсадити кулемети і з насипу боронити перед ворогами підступ до станції, — пролунала грімка команда Отамана.

Зсажені скоростріли дрібно застрікотіли.

— Прямою наводкою (800 кроків) з гармати по ворожих панцерниках!

За третім пострілом вибухнули набої на ворожому панцернику. Передній панцерник був знешкоджений. Другий, рятуючись, почав відступати.

— Картечю по піхоті! — знову почувалась команда Головного Отамана.

По кількох наших пострілах ворожа піхота була розчавлена. Рештки її повтікали.

— Дякую! Урятували наш наступ. Виконуйте своє завдання далі, — промовив Отаман до всіх, а звернувшись до мене, додав: "Запишіть прізвище команданта панцерника." — І від'їхав...

Про своє життя й безпеку він не дбав, а тільки про справу... Це тільки один з багатьох аналогічних випадків.

Письменник Павло Степ так згадує про "Три дні" проголошення самостійності в Києві 1918 року, про жовтневі та листопадові дні в Києві 1918 року:

"...В одному з київських театрів повинінько люду. Ішла п'єса, як не зраджує пам'ять, — Л. Старицької-Черняхівської "Останній сніп", що мала безперечний успіх. В цей час в театрі з'явився Симон Петлюра, щоб побачитися з потрібними йому людьми й поговорити про справи, яких не можна було зволікати. Усі присутні, як один, зірвавшись з місць, звернули погляди на прохід, що ним, приємно посміхаючись, простував до сцени Отаман.

З першого ряду, назустріч йому, йшла Старицька-Черняхівська. Зустрівши приблизно серед залі, щиро привітала й поцілувала в думне, високе чоло. Тим часом підійшли інші друзі...

За якусь пару хвилин, оточений одностудцями, Симон Петлюра рушив до виходу. І тут без жодного знаку торохнув грім бурхливих оплесків і довго-довго гримів, не стихаючи. Ніколи й ніде, здається, не було таких голосних громів по театрах. Ні геніяльна Елеонора Дузе, ні наша не менш геніяльна Марія Заньковецька не могли їх зродити своєю чарівною грою.

А за два дні в Білій Церкві народилась Директорія, хрищеним батьком якої був Симон Петлюра."

Такою популярністю, як бачимо, користувався Симон Петлюра скрізь серед українського народу. Таким магічним, чарівним словом промовляв і до армії, був тією дорогою нам людиною, про яку історія ще не дописала багатьох героїчних і дорогих для нас сторінок життя і боротьби за Україну.

Із численних спогадів військовиків бачимо, як він умів запалити сотні людей своїм палким патріотичним словом. "Коли він говорив, — згадує один його сучасник, — тоді постать звичайної людини танула, зникала, переменялася в постать велетня духу й волі. Обличчя його світилося, горіло внутрішнім вогнем палкої любови до батьківщини, його голос звучав твердо, рішуче, а його слова були такі повні віри в перемогу й досягнення поставленої мети, так вимагали цієї перемоги, що ця віра передавалась війську, підносила його дух, наче електризувала його, і воно, забуваючи всі труднощі, небезпеку, перенесені злидні і втому, відважно кидалось у бій."

Дмитро ЧУБ

Шановні автори!

Просимо пробачення, що через малий формат журналу ми неспроможні друкувати вчасно деякі заплановані до друку матеріали.

Збільшити число сторінок ми не можемо через брак грошей.

Редактор

"ЧЕРКНУВШИ ЧВАЛОМ ПОЗАСВІТНІ ГРАНІ"

Майже ніколи мені не згадується Григорій Кочур сам. Він постає переді мною переважно з Миколою Лукашем.

Не торкатимуся ні їхніх біографій, ні їхньої подвижницької праці — то загальновідоме. Хотів би сказати про Григорія Порфирівича просто як про людину.

Те, що я це ім'я вже знав напередодні війни, пам'ятаю добре, а як і чому знав, не пригадую. То коли я повернувся з ГУЛАгу в 1963 році до Києва, мене Микола Лукаш на котромусь літературному вечорі в СПУ з ним познайомив. Кочур якось так дуже спокійно мовив: — Знаю, чого ж... Я те "знаю", пригадується, лишив тоді під сумнівом — надто не емоційно воно прозвучало. Згодом я зважив: Григорій Порфирівич ніколи чи майже ніколи своїх емоцій назовні не видавав. Це, мабуть, найхарактерніша риса його вдачі. До речі, й Лукаш убільшості був таким. Миколу я знав раніше: ми були студентами-однокурсниками Київського Державного Університету 1937–1941 років і дружили.

Я після ув'язнення, вже на засланні, заочно закінчив Алма-Атинський будівельний і до Києва повернувся інженером, маю мав можливості бувати в середовищі письменників, але в Спілку на вечори, в яких брав участь Кочур чи Лукаш, бігав завжди — заслуховувався їхніми виступами і потім тижнями розказував усім про вражіння, які вони справляли на мене й на інших слухачів. Крім хіба що цитат, свої виступи вони імпровізували без найменших зусиль — просто, чітко, цікаво говорили про глибоко знані речі, власна ерудиція та світоглядний рівень промовцями не випиналися, а рівно йшли собі підтекстом — це зачаровувало аудиторію!... І запам'ятовувалося надовго, назавжди.

З Лукашем я бачився часто, бо він у Києві, а Кочур у Ірпені, у власному добротному будинку, який було збудовано при сприянні і допомозі Максима Рильського. Кілька разів у ті роки я бував там таки ж з Лукашем, коли він, було, працює в ірпінському Будинку творчості. Вони собі заводили ділові балачки, часом іронізували один над одним, а я мовчки гортав собі те, що першим потрапляло до рук зі столу господаря. Хто бував у тій господі, знає, що там кожного подивовувала якась неспогаданка — книжка, якої ти не сподівався бачити і в сні.

У 1978 році я вийшов на пенсію. Тепер уже бував з Кочуром і наодинці, переважно у центрі Києва, часто — в книгарні "Поезія".

Невеликий на зріст, але з великим портфелем, повним книг, сивий, зосереджений та усміхнений, неквапливий у спокійній дрібенькій ході він мені то здалеку, то неспогадано близько раптом поставав перед очима, і коли йому дозволяв час, ми годину-дві, було, сидимо на лавці, якщо це літом, він вислуховує

Гр. Кочур

мене, я — його, а не пригадую жодної з балачок, щоб я чув кінець котроїсь із них.

Що він, що Лукаш — обоє мали феноменальну пам'ять, знали не тільки мови, вони досконало знали народи, з мов яких перекладали, знали їхню історію, їхній побут, звичаї, людські характери, знали колізії, епізоди, часом чудні й цікаві з біографій авторів світової слави.

Слухаючи їх, я був свідком їхнього перевтілення у французів, німців, італійців, англійців, угорців — і сам ставав, здавалося, таким. І те відчуття часом довго мене не полишало.

Люди, повністю віддані слову, надто перекладачі, постійно заглиблені в себе і в слово. Слово — таємниця, дар божий, що його одержує людина разом з життям. Слово сягає так далеко, як думка, в якої немає краю ні в часі, ні в просторі. Саме розуміння цього на всьому своєму творчому шляху і Кочур, і Лукаш навчали самі себе — і мистецтвом слова всі свої сили віддавали своєму народові.

Явища мистецтва довговічніші за явища цивілізації. Часто сліди цивілізацій тільки й збережено в слові. Пам'ятки знань і розуму тривкіші сили рук і зброї. Кочур був глибоко свідомий цього. Я не чув і не помічав за ним, щоб він тягнувся до слави, почесей, грошей. Смирений трудівник, стриманий, совісний, скромний, чутливий, він не принижувався клопотами про це. Він щедро роздавав свою снагу, свої знання і досвід іншим, хто прихилився до слова. Вдячні йому за це нині відомі і Дмитро Паламарчук, перекладач і поет, і поети Микола Василенко та Микола Сарма-Соколовський — всі з гурту його (лагерних) учнів по Ілті Комі АРСР.

В часи горбачовської перебудови Григорій Кочур вів при СПУ (Спілці письменників України) секцію перекладу. Молодь щиро тягнулася до нього як до мистця і людини високого духу.

Я в 1990 році погодив, було, з ним упорядкувати разом збірник невольничої поезії України 1920–1980 років — "З облоги ночі". Він мав подати авторів—зеків старшої генерації, я — пізнішої. Але ні Спілка, ні її видавництво тоді ще не насмілились на те: "Кочура страшно... ще діють смульсони... роби сам, тоді, може, піде..." — радив мені добрий чоловік у видавництві. Аж у 1993 році перший том збірника вийшов, але з старшої генерації в ньому тільки один Борис Анто-ненко-Давидович, сам Кочур балгородно поступився місцем іншим — тоді вже у видавництві "Молодь" вийшла його книжка поезій "Інтинський зошит" (вірші 1945–1953 років. Заголовок цієї статті взятий із стор. 18–ої).

Питаю якось Порфирівича, чого ви весь час оце стоячи і нотуєте й читаете?... Піду — бачу, що заваджаю...

коємність творчого роду. Серед них виділяються "Тече вода з під явора", "Дерево життя", диптих "Зелений вітер", "Дерево" та інші.

Ніна Олександрівна працює у різних мистецьких жанрах, але, певне, найбільше у килимарстві. Вона шукає і знаходить свої кольори та відтінки, поетизовані образи і теми життя, творить свій дивосвіт у народному мистецтві. Ручного ткацтва килими "Осінь", "Квітковий", "Біла симфонія", "Берегиня" приваблювали до себе зір відвідувачів.

Не молодістю чи старістю визначається умілість, а талантом. І тут, як кажуть, ні взяти, ні дати. Якщо він є, то є. А як нема, то пробачайте, посуйтесь... Молода, талановита художниця Леся Майданець-Саєнко йде своїм, не второваним кимось шляхом, але відлуння дідової великої спадщини відчувається не лише в її чудових роботах, у власному почерку і пошуку, але вже в поєднанні земного і космічного, світобаченні, у своєму дивосвіті.

Біля її батик-розписів "Українське сонце", "Золоті ворота", "Різдвяна ніч", "Прийдешне" надовго затримувались ті, хто прийшов на виставку не лише себе показати, як, на жаль, це часто буває, а помилуватись чарівним світом, який творять і мати, і донька, їх сучасними творами.

З великим інтересом оглянули цю виставку творів династії Саєнків і в Торонті (в КУМФ), і в Ріджайні. А в Едмонтоні вона завершила свій маршрут по Канаді. Нам, відвідувачам цієї прекрасної виставки залишається лише побажати майстрам пензля, народним умільцям нових творчих успіхів, нових злетів у творенні краси, примноженні культури вільної Української держави.

Е. МЕТЕЛЬСЬКИЙ

Леся Майданець, "Золото осені" — батик.

ТРІУМФАЛЬНЕ ТУРНЕ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АНСАМБЛЮ ВЕРЬОВКИ у США і КАНАДІ

В перші місяці 1996 року українці США і Канади отримали нарешті змогу повторно побачити й почути ушлявлений Український національний ансамбль співу і танцю, під мистецьким керівництвом маестра Анатолія Тимофійовича Авдієвського. Спровадив цей 80-особовий ансамбль не український уряд чи спонсор, а приватна американська фірма Колюмбія й постановник Ендрю С. Гроссман. Що ж, — може, це й краще, бо інакше Ансамбль не отримав би такого широкого розголосу й таких добрих рецензій в англomовній пресі.

Ми рецензії не пишемо, бо краще ніж свого часу написав про Ансамблі Авдієвського і П. П. Вірського на сторінках "Нових Днів" ред. Петро Волиняк — не потрапимо. Тим більше, що в репертуарі Ансамблю за останні 30 років змінилось, на жаль, дуже мало. Навіть реклямна література — це в основному дослівні переклади на англійську з російськомовної преси давніх радянських часів. Якщо б не гимн "Ще не вмерла Україна", то можна б думати, що там нічого й не змінилось.

Танцювати невмирущого "Гопака" чи співати "Розпрягайте, хлопці, коні" можна було і за часів Сталіна. І не лише можна, але й треба було писати свої імена та прізвища на російський лад. Але чи треба продовжувати цю сумну "традицію" і сьогодні, коли вже маємо українські паспорти та ще й з тризубами? Та й навіщо легкодушно викидати слово "ХОР" з заслуженого ансамблю Гр. Верьовки?

Це не стосується виконавської майстерності хору, але чи справді пора нині розпрягати "хлопцям" коней, а радше переготювати українські танки нінащо і нізачо.

Можливо, дехто скаже, що незалежна Україна має нині куди складніші проблеми, ніж виправлення вкрай зрусифікованих імен і прізвищ своїх артистів на їхнє природне українське звучання. Дехто напевно скаже, що "в усьому винні жиди", а не наша байдужість і всьорановщина. Можливо, що Алексей Гомон, Ігор Фесюра, Вікторія Гнатіва, Ірина Колеснік, Владімір Осадчи, Богдан Гнатюк, Владімір Літвін, Піотр Коваль, Сергей Коваленко і інші артисти справді воліють, щоб їхні імена і прізвища в англійській мові звучали саме так. Можливо, їм однаково.

*"...Та не однаково мені,
Як Україну злії люде
Присплять, лукаві, і в огні
Її, окрадену, збудять...
Ох, не однаково мені."*

Т. Шевченко (В казематі, 1847)

Тому велика хвала компетентним українкам в Торонто, яким було теж "не однаково" і вони самотужки належно поправили програмку Рой Томсон Гол за кілька днів перед виступом там Ансамблю. І ніякі євреї їм у цьому не заважали, а може, навпаки.

М. ДАЛЬНИЙ

ВИЯВ ПОДЯКИ АНБАСАДИ УКРАЇНИ за ПРИХИЛЬНІСТЬ

На знімку (зліва до права): П. Родак, Н. Семотюк, М. Кебало, дост. А. Веселовський, дост. Е. Пастернак, Е. Лукашик, О. Харченко, Я. Семотюк, Р. Лунь, В. Родак.

Дня 30-го січня 1996 року діючий амбасадор України в Оттаві, дост. А. Веселовський, в асисті генерального консула України в Торонто, дост. С. Боровика, прибули до Пансіону ім. Івана Франка в Міссісага, Онтаріо, і в присутності мешканців, дирекції, добровольців і працівників Пансіону та представників преси і телевізії, відзначили д-р Євгенію Пастернак, вручаючи грамоту посольства України в Канаді, в якій висловлюється подяку від народу і уряду України за щедрий внесок у розбудову амбасадки України в Канаді. Підписаний надзвичайний і повноважний посол України в Канаді дост. В. Батюк, з датою 25-го листопада 1995 року. ■

І ЩЕ ОДНА ЗУСТРІЧ

При цій нагоді доброволець Пансіону ім. Івана Франка й адміністратор журналу "Нові Дні" Ада Горгола мала нагоду познайомитися з діючим у той час послом України в Канаді достойним Андрієм Веселовським й з приємністю довідалась, що він уже давно читає наш журнал і знайомий з його редактором. ■

ВИНЯТКОВИЙ ПОДАРУНОК для ПАНІ РАЇСИ ТЕМЕРТЕЙ від СИНА

Шановний пане М. Дальний!

На прохання моєї мами, Темертей Раїси Максимівни, я бажаю зробити для неї подарунок на день її народження (який припадає 23-го березня) — дати 1,000.00 (тисячу) доларів на потреби журналу "Нові Дні".

Моя мама дуже цінує цей журнал за його високопатріотичні статті, за актуальність його тематики, за постійний зв'язок з Україною і за різноманітну важливу інформацію з України.

Якраз тому мама довгі роки й передплачує цей журнал. Тож прошу прийняти мій подарунок на день народження мами Раїси Максимівни Темертей.

Бажаю Вам успіхів.

Кость Темертей, 8-го березня

Шановний пане К. Д. Темертей!

Ми вчасно й сердечно привітали Вашу маму пані Раїсу Темертей з днем її народження й подякували Вам за такий княжий дар-подарунок. На жаль, не встигли помістити Вашого листа вчасно в журналі, хоч Ви цього, може, й не бажали. Але для "Нових Днів" — це найбільша цього року подія і злегковажити її ми не могли. Якщо б більше синів і дочок наслідували Ваш приклад, наша українська преса (хай і не вся) напевно нічим не поступалася б найкращій світовій!

Ще раз бажаємо пані Раїсі Темертей ще багато щасливих років, а Вам щиро-щиро дякуємо!

Редакція і Адміністрація "Нових Днів"

ЩО Ж З ТОБОЮ РОБЛЯТЬ, УКРАЇНО?!

(закінчення з попередніх чисел)

У Спілці Письменників України

Ще за студентських часів, Спілка Письменників України була завжди чимось нерозгаданим і хвилюючим. Нераз ми ходили на обід у їхній ресторан, з надією побачити там "великих" української сучасної літератури. Часом нам везло, там були присутні хтось з них, або й кілька. Побачити М. Рилського, П. Тичину, М. Бажна, А. Малишка (тоді ще молодого поета-лірика, такі гарні вірші писав!), І. Ле, Корнійчука й других було нашою майже мрією, кажу майже, бо вони бували в університеті на зустрічах із студентами, а В. Сосюра був частим гостем. Звичайно, ми ніколи не мали відваги підходити до них, що було тактовно з нашого боку.

На саму думку, що ми ось тепер після довгої розлуки з Батьківщиною, підемо в СПУ, оживали в пам'яті постаті наших "великих" і дуже хотілося, щоб хоч один з них ще жив, щоб промовити до нього від щирого серця. Ми їх любили й тому розуміли, вміли розділяти де серце творця, а де наказ. Вони нас не лише розуміли, вони глибоко тривожилися нашою долею, адже ми, філологи українського відділу, в першу чергу були виставлені на небезпеку переслідування, а то й гіршого. Коли 1940 р. зняли стипендію з усіх студентів (ніби то того вимагають робітники й селяни, бо стало жити заможньо й вони не потребують, щоб держава допомагала їхнім дітям вчитися. Отаке сказати!!!) і лише повернули хто склав наступні піврічні іспити (а їх було десять) не менше як 80% відмінно, а решта добре та склав всі заліки — їх було п'ять, крім того ввели оплату за навчання 400 рублів на рік. Становище студентів стало дуже скрутне, багато з нас не мало чим заплатити, а погроза була: хто не заплатить до 12 години ночі такого то числа (не пригадую точно якого) не буде мати права далі вчитися. Ми не довідалися за кого, але дізналися, що саме наші письменники, академіки та професори, о 12 годині заплатили за всіх студентів 5 й 4 курсів, які не спроможні були це зробити, а неспроможних у нас було чимало.

Іду на зустріч вже з другим і третім поколінням письменників, яких знала, бачила. Було це 9 жовтня 1995 р. Лише зайшли в будинок, вже на нас чекала відома артистка й визначний чтець Неоніла Крюкова — наша знайома з Америки, куди вона приїжджала з концертами. Як завжди вродлива, повна життя й запалу. Радісна зустріч, кожен хотів сказати й знати як найбільше. Головне, що кандидатуру Н. Крюкової від "РУХУ" висунено на кандидата в депутати до Верховної Ради. На проведення підготовчої кампанії грошей нема, навіть на летючки, а проти неї йде партократ багатющий. Звергається до мене як до голови комітету про допомогу, але ми вже віддали гроші редакціям і навіть своїх власних не маємо, бо пороздавали. Строк до виборчої кампанії дуже короткий, фактично всього

10 днів, ми навіть нічого певного не можемо обіцяти. Страшенно прикро, але порадити не можемо, бо наш комітет на своєму конті нічого не має, а перед ним пекуча проблема допомоги пресі.

Неоніла вся сяє, у неї сьогодні велика радість — за її мистецькі досягнення їй присвоєно звання академіка і якраз перед нашою зустріччю, вона отримала диплом академіка. Ми радіємо разом з нею, горді за неї — такий великий мистець у чи не найскладнішому артистичному жанрі. Вона повна ентузіазму, оповідає як плянує провадити передвиборчу кампанію, як з'єднати виборців. Діло складне й тяжке серед агресивності партократів з їхніми впливами й необмеженими грошми. Якщо її не виберуть у депутати, то для демократів, та й для України, втрата буде велика, бо вона стоїть на позиціях повного національного відродження.

Нагорі, в архітектурно розкішній залі (правдоподобно, тут письменники відбувають свої вужчі наради й приймають гостей) нас зустрів голова СПУ Юрій Мушкетик, письменник В. Дрозд — лавреат нагороди Т. Г. Шевченка, вродливий секретар СПУ (прошу в нього вибачення, прізвища не запам'ятала) та ще один письменник, якого нам забули представити, він лише зайшов і незадовго вийшов. Секретар СПУ (мабуть, Олесь Лупій — Ред.) звернув увагу на прізвище й запитав мого мужа, чи він не родина з поетом А. Гарасевичем. "Так, — відповів Богдан, — ми родина. Його батько — генеральний прокурор Карпатської України д-р Михайло Гарасевич і мій батько о. декан Антоній Гарасевич двоюрідні брати."

Зустріч була досить коротка, але дуже цікава і знову ж таки з нашими визначними письменниками, творчість яких теж зазнала "лінії партії" і які теж дали українській літературі багато цінного дорібку навіть серед переслідувань та постійного нагледу.

Дві визначні постаті у СПУ — Ю. Мушкетик і В. Дрозд — дві різні натури й темпераменти. Опанований, стриманий у розмові, аж маломовний, Ю. Мушкетик. У його розумних очах було щось тихе, сумовите, приховане, нерозгадане, а на обличчі скупченість і зажуреність. Я тепер зрозуміла чому він на зустрічі з громадою в Дітроїті, США, сказав: "Мене обирають на голову СПУ не тому, що я найкращий письменник, а тому, що я спокійно з людьми поводжуся."

Цілковито протилежний до нього Володимир Дрозд: палкий, багатомовний, скорий до дискусії, прямолінійно висловлює свою думку й твердо обстоює її. Між ним і Нілою Крюковою майже відразу зав'язалась гаряча дискусія про сучасні найбільш гострі проблеми. Обидвоє захоплюючі, сильні дискусанти, в суті справи були однозначні, але їхні погляди на першенство проблем різні.

Я написала заяву про вступ у СПУ під диктат Ю. Мушкетика дуже кроотку, а ще перед тим, приблизно

зо два тижні, подала коротку бібліографію моїх літературно-критичних праць та трохи даних з біографії. Диктувала все з пам'яті з Одеси, бо до мене подзвонили у цій справі з Києва від СПУ. Рекомендацію мені дав один із визначних письменників.

Зроблено кілька знімків, якимось трохи офіційно по-прощалися, а потім ми з Неонілою та п. Олею пооглядали розкішний будинок СПУ. Хотіла заглянути в знайомий мені ресторан, але він тепер закритий — письменники не мають за що ходити на обіди, як мені сказав голова СПУ: "Письменники в тяжкому матеріальному стані." Ще якийсь час ми з Неонілою й п. Олею Ониськів (про неї мова буде нижче) говорили на тему виборів, п. Оля дораджувала, які проблеми висувати на перше місце, Ніла оповідала, де вона може говорити з виборцями й страшенно трубувалась, що не має грошей навіть на першу лютючку, а їх треба розповсюджувати аж три рази."

В Київському університеті

Тяжко описати всю гаму почуттів, коли я перший раз стала перед пам'ятником Т. Шевченка й глянула на фасад будинку Київського університету. Якраз його ззовні відремонтували, помалювали в той самий колір, може трішки червоніший. Я завжди дуже любила цей чудовий будинок з імпазотною колонадою. Будував його архітектор В. Беретті в роках 1837–1843. В ньому пройшли 5 років мого напруженого академічного життя й молодості. На п'ятому курсі нас, філологів, перевели в новий будинок (збудований на зразок бібліотеки Академії наук, що стояла з другого боку університету), ми ніколи не призвичаїлися до нього, все ще себе почували в старому. Тепер, коли число студентів дійшло до кількадесяти тисяч всі факультети перенесли в новий комплекс будинків далеко від центру міста, в будинках на вул. Володимирівській залишили гуманістичні факультети, філологічний далі знаходиться в кремовому будинку поруч червоного.

Привів мене в деканат філологічного факультету мій диплом. Справи в тому, що коли я закінчила університет і складала державні іспити, вибухнула війна, останній іспит ми складали під звуки бомбардування київського аеродрому. Про дипломи не було мови: нам видали Довідки із ствердженням, що закінчили університет, філологічний факультет, за постановою Державної екзаменаційної комісії присуджено дипломи та присвоєна кваліфікація філолога. Після війни, хто залишився живим, отримав диплом, а я опинилась в Америці.

З проголошенням Української Держави, мій муж почав докучати мені, щоб я звернулася в університет у справі отримання диплома, а мене він уже не цікавив. Приїхавши в Київ, він знову розпочав мову про диплом, а п. Оля підтримала його, взяла в мене копію Довідки з тим, що вона сама піде з нею в університет, бо я на другий день вже відїжджала в Одесу, коли ж за п'ять тижнів я повернулася, диплом вже був готовий, треба було лише піти підписати та отримати його. В університетському архіві знайшли все, що стосувалося мого

навчання за 5 років і проблеми не було. Я до цих пір дивуюся, як вони зберегли архів понад пів століття, пройшовши війну й евакуацію? Чи може в них "дело" ніколи не пропадає, в даному разі, це було на мою користь.

Вручив мені диплом декан філологічного факультету проф. д-р Микола Наєнко, зроблено при цьому знімок, потиснено з привітанням руку і я маю ДИПЛОМ СПЕЦІАЛІСТА виданий Київським університетом із 54-річним запізненням. Приємно те, що герб на ньому ТРИЗУБ — герб Української Незалежної Держави.

Гарне враження зробив на мене великий, світлий кабінет декана з добрим устаткуванням, з окремою кімнатою для технічних працівників, бо колись наш деканат був тісний, у ньому ж сиділа й діловод Анна Олексієвна, якась ніби вічна в нашому деканаті — трох ректорів університету й двох деканів за той час поглинула радянська влада.

Декан проф. д-р М. Наєнко справляє враження людини високопрофесійної, відразу відчувається в ньому не пересічного науковця, я дуже задоволена, що його пізнала.

Були ми й у деканаті заочного навчання, бо чомусь саме цьому деканатові припало завдання розшукати папери про мене в архіві. Декан (знову ж таки, забула прізвище) скромний, милий, ввічливий з розумним обличчям, його кабінет менший і разом з ним працює секретарка й дві інші технічні працівниці. З деканом та його персоналом ми фотографувалися перед університетом в милій, дружній атмосфері.

В обидвох деканатах з великим зацікавленням оглядали мій студентський квиток, пізнавали прізвища деяких професорів, які ще й у них викладали, студентам страшенно сподобався студентський квиток і вони хотіли, щоб у них такий гарний теж був тепер (він у синій обкладинці із срібним написом Київський Державний Університет Студентський квиток). М. Наєнко помітив, що у нас єврейську літературу викладали як окремий предмет, а тепер вона входить у курси літератури східних народів. Дивувалися, що я могла зберегти так довго свої документи. Правду сказавши, зберегла я їх лише завдяки моєму мужеві, бо коли в Німеччині під час репатріації шаліло НКВД, вилловлюючи громадян СРСР, я багато разів хотіла знищити всі університетські документи, які мене могли б віддати в руки енкаведистам.

В деканатах всі говорять гарною українською мовою, а як говорять студенти в Києві не знаю, це була субота, студентів бачила мало і жаль мені до цього часу — наша молодь гарна, цікава, інтелігентна, культурна, хотілося б знати її якнайбільше.

Наші друзі — кияни

Закінчуючи свій репортаж, мушу згадати про академіка д-ра Миколу Ониськова та його дружину Олю Ониськову — кандидата хемічних наук — це висококультурні з широким національним світоглядом, активні громадяни й великі патріоти своєї Батьківщини. Знати їх — це знати представників найкращої частини

українського суспільства. Д-р Микола Ониськів походить із с. Лісовичі близько Моршина, п. Оля з Ходорова. В суспільно-національному житті п. Оля дуже активна і серед науковців, і в Союзі Українок. В нашому побуті в Києві, вона відіграла велику роль: замовляла нам всі візити в редакції, СПУ, університеті, коли ми ще були в Одесі, поробила всі заходи, щоб був готовий мій диплом поки я приїду в Київ, скрізь і завжди була з нами. Обізнана добре з Києвом та суспільством, давала нам багато інформацій. Завдяки п. Олі ми були добре влаштовані в п. Елли, яка добре про нас дбала.

Вечорами приходили до нас на квартиру (в тому ж самому будинку), п. Оля з мужем і ми мали довгі розмови на національно-політичні теми, всіх нас хвилюють ті самі проблеми, болять до глибини душі агресивна, безоглядна русифікація України, а найбільше турбує майбутнє нашої держави.

Обидвоє чудові співрозмовники, а д-р М. Ониськів ще й майстер гумористично оповідати про різні події із свого життя, тож сміялися до сліз. Ми дуже їм вдячні за увагу до нас, за чималу працю, яку вклала п. Оля і ми дуже щасливі, що стали приятелями з такими визначними надзвичайними людьми. Вони особливо припали нам до серця, що беззастережно люблять Київ, розуміють і знають його, а головне, вірять в Україну і її столицю.

* * *

Відлітаємо з Києва, ми вже на Бориспільському аеродромі й знову, після світлого піднесення, попадаєш у пригноблений стан — російська мова панує тотально, якась криклива, настирлива. Це ж Україна! Чи ті люди мають хоч трохи звичайного глузду? Де їхня національна совість і гідність, якщо вони українці, а якщо росіяни, то де їхня тактовність, культурність?

Раптом, в умивальні, чую чисту українську мову, то дві прибиральниці розмовляють між собою.

— Боже мій, звертаюся до них, як гарно ви говорите українською мовою, я вже думала, що її не почую серед населення.

— А якже, майже в один голос заговорили до мене, це ж наша рідна мова, хіба ж можна на рідній землі говорити чужою мовою, а ще тепер?!

Я мало не заплакала.

В літаку, кажу до Богдана:

— Хоч які гарні й світлі зустрічі ми мали з визначними людьми, але на душі в мене тяжко й гірко. Що ж вони роблять з Україною, якусь нову малоросійщину в гіршому виданні?

— Ти дивишся песимістично, може воно так зле не є.

Я щиро хотіла б помилятися.

А за тиждень, приносить нам "Літературна Україна" Маніфест Української Інтелекції. На превеликий мій жаль, я не помилялася, але вступила в мене й тверда віра, що з маніфестом прийде новий етап спротиву українців русифікації, що не дадуть знищити українську культуру на рідній землі — вона буде культурою Української держави.

22 грудня 1995 р., Стерлінг Гайтс, Міч.

ВЕЛИКОДНІ ПРИВІТАННЯ з БАТЬКІВЩИНИ ЧИТАЧАМ ЖУРНАЛУ "НОВІ ДНІ"

Дорогі земляки, шановні добродії!

Вже вкотре на нашу Землю приходять світле свято Воскресіння Господнього. Але кожного разу не перестаємо ми радіти йому, наші душі не перестає переповнювати глибока віра у кращий завтрашній день кожного з нас і Вітчизни нашої України.

Бо воскресши з мертвих Ісус Христос посіяв у серцях наших Велику Надію на прийдешній день, на те, що, коли будемо виконувати Його заповіді, то врятуємо не лише тіло, а й наші душі.

У такі хвилюючі і піднесені для кожного християнина дні, коли ми кажемо оте всеперемагаюче "Христос Воскрес — Воістину Воскрес", прийміть найщиріші привітання з Батьківщини. Радощів Вам і усього найліпшого на придбаній Вітчизні. Нехай горе й смуток якнайдалі обходять Ваші домівки. А поселяються в них лише щастя, здоров'я та достаток.

Христос Воскрес — Воскресне й Україна!

З глибокою пошаною

Фідель Сухоніс,

шеф-редактор щомісячника "Бористен"

320010 Україна

м. Дніпропетровськ, вул. Телевізійна, 3

тел.: (80562) 44-88-57

Купуйте продукти в наших крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько — власники

- 2295 Bloor St. W. ● 199 Roncesvalles Ave.
 - 1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.
- TORONTO, ONT.

arka shoes

- Великий вибір вигідного і модного взуття.
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

— ROMIKA — SALAMANDER — LA VALLE
— GALLUS — ORTHOPEDIC SHOES

ПЕНСИОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede)
TORONTO, ONTARIO M6S 1N4

TONY HRUBI
(416) 763-1851

Олег ЛЕНАРТОВИЧ,
м. Луцьк

ТРАГЕДІЯ УКРАЇНЦІВ ЗАКЕРЗОННЯ і ПЕРЕСЕЛЕНСЬКА "ДОБРОВІЛЬНА" АКЦІЯ з РІДНИХ ЗЕМЕЛЬ в 1944–1947 роках

Окрему сторінку в історії України становить трагедія українського населення Закерзоння у повоєнний період.

Наприкінці Другої світової війни перед країнами антигітлерівської коаліції постало питання про західний кордон СРСР, тому український фактор був присутній у політиці європейських держав. Постійно стояла проблема східних кордонів Польщі.

5 січня 1944 року відразу після переходу радянськими військами колишнього польсько–радянського кордону, польський уряд в екзилі проголосив у своїй заяві, що Західна Україна і Західна Білорусія входять до Польщі і що радянське командування, у міру просування радянських військ, повинно передавати владу на цих територіях полякам.

Уряд Москви відповів, що, згідно з результатом "плебісциту" 1939 року, ці території входять до Радянського Союзу. Отже, польсько–радянський кордон повинен приблизно відповідати лінії Керзона. Москва одержала підтримку Польського прогресивного клубу з Лондона, який у свою чергу підтвердив, що "...польський народ продовжуватиме непримиренну і беззастережну боротьбу з нацизмом" і "...вітає Червону Армію як армію–визволительку".¹

Таким чином уряд Радянського Союзу поступово готував ґрунт для усунення від влади в Польщі польського еміграційного уряду з Лондону і, тим самим, недопущення поділу України та Білорусії.

З цією метою 1 січня 1944 року у Варшаві було створено Польську Національну Раду. Ініціатором створення якої була польська Комуністична партія. Ця Рада виступала за встановлення дружби і співробітництва з Радянським Союзом. Вона заявила, що питання польсько–радянського кордону буде вирішене справедливо і у відповідний момент сформується польський тимчасовий уряд.

Таким чином, не домовившись з Польським еміграційним урядом, Радянський Союз руками польських комуністів взагалі усунув його від влади. Для остаточного вирішення питання про кордон Радянське керівництво повинно було заручитись підтримкою Англії та США. Тому це питання піднімалось на Ялтинській конференції (лютий 1945 року) і розв'язано там на користь СРСР.

Остаточного договір між СРСР і Польською республікою про радянсько–польський державний кордон підписано 16 серпня 1945 року. У статті І–ій Договору говорилося: "Встановити згідно з рішенням Кримської конференції державний кордон між СРСР і ПР вздовж "лінії Керзона" з відхиленням від неї на користь Польщі

в деяких районах від 5 до 8 км., уступивши Польщі додатково:

а) територію, розташовану на схід від "лінії Керзона" до річки Західний Буг і річки Солокія, на південь від м. Крилова з відхиленням на користь Польщі максимумально до 30 км.²

Ця угода мала прямий вплив на долі тисяч українців, що опинились за "лінією Керзона". Всі вони підлягали виселенню з Польщі, аналогічно, як і поляки з території Західної України. Про це свідчила угода, підписана 9 вересня 1944 року у Любліні між урядом УРСР та Польським комітетом національного визволення. Було визначено термін переселення 700 тисяч українців Лемківщини, Підляшшя, Надсяння та Холмщини, що опинились у складі Польщі. Спочатку передбачалось завершити цю акцію до 1 лютого 1945 року, а пізніше строк продовжено до 15 червня 1946 року.³

Згідно з рішенням Києва були створені Головні представництва уряду УРСР для евакуації українського населення, а також аналогічні представництва уряду Польщі по евакуації польських громадян. Всього таких органів було чотири (по два від кожної держави), штаби яких знаходились у Любліні і Луцьку. На чолі представництв були призначені Головні уповноважені урядів. Українське представництво в Любліні очолив тодішній заступник наркома харчової промисловості М. Підгорний.

Забезпечити евакуацію польських громадян з території західного регіону України доручено В. Цоколю (Луцьк). Від уряду Польщі в Любліні на посаду Головного представника Польської Республіки у справах евакуації українських громадян з Польщі був призначений З. Беднаж. У Луцьку за евакуацію польських громадян відповідав Я. Вольський, який фактично разом з апаратом перебував у Любліні.

Таким чином система переселення народів була двоступневою:

а) Головні представництва урядів у справах евакуації;

б) Районні представництва (або повітові в Польщі) урядів у справах евакуації. До складу апарату Головних та Районних представників уповноважених урядів України та Польщі в обов'язковому порядку входили представники служб держбезпеки, які фактично і здійснювали керівництво процесом переселення. З українського боку це були (у Любліні) — заступник народного комісара внутрішніх справ УРСР полковник держбезпеки Т. Кальненко, а у Луцьку — начальник відділу НКВС полковник держбезпеки Н. Гребченко. З польського боку на посаду першого заступника Голов-

ного представника Польської Республіки призначено капітана держбезпеки С. Пізло. Пізніше, з 10 грудня 1945 року, Т. Кальненко був замінений начальником відділу НКВС полковником П. Коноваленком. Полковник Т. Кальненко і пізніше П. Коноваленко, виконуючи вказівки комісара держбезпеки УРСР В. Рясного, фактично віддавали накази Миколі Підгорному, що стосувались представників як української, так і польської сторін, чинили тиск на уряд Польщі, підштовхуючи його до посилення репресій проти ОУН, УПА і цивільного українського населення Закерзоння.⁴

У 1944 році була розгорнута широка пропагандистська кампанія за переселення українців за Буг. Селянам обіцяли компенсувати все майно, залишене у Польщі, надати житло на території України та всілякі блага соціалістичного "раю". Ця кампанія мала певний успіх. Протягом жовтня–грудня 1944 року українці дійсно добровільно подавали заяви на виїзд.

У 1945 році ситуація різко міняється. Починають повертатись ті, хто виїхав до України раніше.

Це поставило під зрив терміни переселення, визначені урядом УРСР і спонукало органи НКВС перейти до відверто насильницьких дій та посилення терору з Польського боку.

Яскравою ілюстрацією їх дій є слідуєчі приклади. В проханні жителів села Ласкаве Грубешівського повіту Люблінського воєводства про переселення їх на територію України зазначалось: "В нашому селі Ласкавому з числа 444 душ, убито 209 чоловік і спалено 102 хати з усіма присадибними будівлями." В селі Новосілки Грубешівського повіту Люблінського воєводства спалено 226 будинків, вбито 108 осіб. Всього в Грубешівському та Томашівському повітах Холмщини, за даними української громади спалено більше 150 сіл, вбито понад 15,000 українців.⁵

У березні 1945 року загін Війська Польського, який знаходився у Любачеві, здійснив масові вбивства і пограбування українських селян. Карателі спалили будівлі у трьох населених пунктах, розстріляли 150 чоловік, забрали 500 голів худоби і щойно тоді, в тому ж місяці, жителі села Жуково Любачівського повіту виявили бажання виїхати до СРСР.

17 квітня того ж року Армія Крайова напала на село Піскуровичі Яворівського повіту. Вбито біля 700 чоловік і забрано 600 голів худоби.⁶

Подібні терористичні акти по відношенню до українського населення Польщі чинили також частини польського крайноправого підпілля — Національних Збройних Сил і Національної Військової Організації. Всі ці акції лишались безкарними і фактично заохочувались урядом Польщі та службою держбезпеки УРСР. Таким чином, завдяки залякуванням і терору, до серпня 1945 року із-за "лінії Керзона" було виселено 220 тисяч українців.⁷

Єдиною силою, що стояла на обороні українців, були повстанці. Саме з цією метою повертаються на Посання у 1945 році 11 сотень УПА–Закерзоння та три відділи Військової Округи Маківка, загальною чисельністю 2,400 вояків.⁸

Повернувшись на згадані вище терени, УПА поширила листівки, у яких прямо говорилось про мету повернення вояків. Польське населення попереджалося про початок відплатної акції, яка буде включати, окрім бойових дій проти польських воєнізованих формувань, і індивідуальний терор. Ця листівка датована 14 квітня 1945 року не була лише марною погрозою. На сесії Крайової Ради Народової у 1945 році піднімалось питання про збитки, заподіяні діяльністю УПА. У виступі прем'єра Осубки–Моравського прозвучало слідуєче: "...У боях з бандами органи МО "Міліції Обивательської" понесли в 1945 році такі втрати: 1,411 міліціонерів убитих, 1,410 — поранилих і 940 полонених бандами."⁹

Повстанці розгорнули боротьбу і проти загонів Армії Крайової, що особливо дошкуляла українському населенню та різноманітних напівбандитських формувань польських селян.

У результаті такої демонстрації сили з боку УПА польський терор щодо українців на деякий час затих. Та це було затишшя перед бурею.

Низькі темпи переселення українців Закерзоння до УРСР не задовільняли уряду Польщі та СРСР. Тому 1 вересня 1945 року на територію Ліського, Перемишльського і Любачівського повітів було введено 3, 8 і 9 дивізії Війська Польського.

Основним завданням цих військових частин було відселення всіх українців з 50–ти кілометрової прикордонної зони, у відповідності з домовленістю, на території України. У випадку відмови від виїзду, таких переселенців вивозили вглиб Польщі і розселяли в польських селах по 2–3 сім'ї.

16 жовтня 1946 року міністер внутрішніх справ СРСР В. Круглов поінформував Сталіна, В. Молотова, Л. Берію і А. Жданова про результати переселення. В його інформації зазначалось: на території евакуаційних районів Польщі взято на облік 125,949 українських сімей у складі 497,682 особи. На територію України вже вивезено 123,156 родин, або 485,764 особи.¹⁰

Польські ж офіційні джерела подають дещо інакші дані. Зокрема, кількість українців, переселених з території Польщі станом на 31 грудня 1946 року, визначена як 529,925 осіб.¹⁰

Свавільні дії з боку урядів Польщі та Радянського Союзу викликали неоднозначну реакцію ОУН–УПА. Ними поряд з військовими діями проводились акції політичного спрямування. Бажаючи показати світові правду про геноцид та сваволю по відношенню до українців Закерзоння у 1945 році, через окремих підпільних кур'єрів УПА було розповсюджено за кордоном звернення на англійській, французькій та німецькій мовах: "До цілого культурного світу! Відкритий лист українців, замешкалих за лінією Керзона".

Держави учасниці Кримської конференції, що встановили кордони Радянського Союзу по лінії Керзона і прийняли статут ООН, ставились до відома, у якій скрутній ситуації опинилось українське населення цих територій з їхньої легкої руки. Завершувалось це звернення проханням до західних демократичних держав допомогти виправити становище на Закерзонні.¹¹ Та західноєвропейські держави, не бажаючи конфлік-

тувати з могутньою сталінською імперією, залишили його без уваги.

Репресивна політика Польської держави щодо українського населення не припинилась і у наступні роки. Було вирішено повністю деукраїнізувати терени Закерзоння і тим самим назавжди покласти край національним домаганням українців на ці території Польщі. Цю ідею підтримував і уряд Української РСР, керований Москвою, оскільки це вирішувало проблему ліквідації УПА в краї. Саме посилення позицій УПА в 1945 році та підписання ряду угод про розмежування сфер впливу між повстанськими відділами та польськими національними формуваннями ("Вольность і Неподлегłość"), спільна акція на м. Грубешів (Холмський повіт) спонукала Польський уряд до термінової депортації українців з Польщі, а, щоб досягти максимального результату, було вирішено застосувати регулярні військові частини. Отже українське населення Закерзоння опинилось в такій ситуації, коли воно було абсолютно не захищене законодавством ні Польщі, ні УРСР.

Цим користувались загони АК та інших польських національних збройних формувань, тому переселенців постійно вбивали, грабували, всіляко принижували їх національну гідність. До таких фактів терору можна віднести: напад 9-го березня 1946 року на населений пункт та залізничну станцію Любіче—Крулевскую. Одягнуті в форму Червоної Армії та польських військовослужбовців бандити спалили майно 260 сімей евакуйованих...¹²

Всього ж під час насильницького виселення українців з Польщі лише силами АК вчинено напади на 180 українських сіл, вбито 4,670 українців, пограбовано 2,266 родин, спалено 304 села, здійснено 8 нападів на поїзди з переселенцями.¹³

Основна маса українців Закерзоння була вивезена до УРСР у 1944–1946 роках. На території Польщі лишалось ще близько 200 тисяч українців, яким вдалось уникнути депортації. З метою ліквідувати і цю українську громаду військовими відділами Війська Польського складено списки українських родин. Генерал С. Мосор розробив план переселення українців у глибоку Польщу, який передбачав розпорошення їх в польському середовищі. Він був схвалений міністром оборони Польщі Р. Жимерським, міністром державної безпеки С. Ракдевічем та президією Ради Міністрів. Акція дістала назву "Вісла" і розпочалась 28 квітня 1947 року. В результаті дій шести польських дивізій було депортовано 30 тисяч родин, що становило 150 тисяч осіб. Це був ще один страхітливий злочин проти українського народу.

Якою ж була подальша доля переселенців на території радянської України? Якесь частина з них направлялась у західно-українські області. План їхнього розселення станом на 5 травня 1945 року виглядав так:¹⁴

Львівська область — 4,000 сімей — 14,600 осіб,
Волинська область — 5,500 сімей — 20,100 осіб,
Дрогобицька область — 2,000 сімей — 7,500 осіб,
Тернопільська область — 15,000 сімей — 54,800 осіб,
Рівненська область — 2,000 сімей — 7,500 осіб,

Станіславська область — 1,500 сімей — 5,500 осіб,
Всього: — 30,000 сімей — 110,000 осіб.

Кожному дорослому переселенцю видавали на руки Посвідчення на евакуацію в УРСР, де вказувалось місце останнього проживання, місце призначення, національність та особи, які їдуть з ним. По прибутті на нове місце проживання таке посвідчення обмінювалось на паспорт. Сам процес переїзду займав багато часу і сил. По декілька місяців переселенці змушені були жити на залізничних станціях, чекаючи своєї черги на виїзд. На територію України вони прибували в переповнених вагонах, у яких тіснилось по декілька сімей в умовах антисанітарії, потерпаючи від холоду.

Частина переселенців з Польщі направлялась у Волинську область. Перші з них прибули до Луцького району в кінці 1944 року. Відразу по приїзді стикались з бездушним, бюрократичним ставленням місцевих керівників. Як відмічалось у постанові виконкому облради і бюро обкому КП(б)У від 29.12.1944 року "...населення, що прибуло з Польщі на ст. Луцьк, вивозять на місця постійного проживання тільки на 3–4 день після приїзду. Тим селянам, які здали на території Польщі сільськогосподарські продукти, ці продукти на місці своєчасно не видаються. Голова виконкому Луцької райради народних депутатів трудящих т. Лавріков і райуповнаркомзаг т. Ігнатенко навіть не знали і не знають, що і кому належить повернути."¹⁵

Серед перших переселенців із-за Бугу була й значна частина українських священників, багато з них опинились на Волині і в Луцьку, зокрема. В храмі св. Феодосія з 1946 року настоятелем бачимо отця Гавриїла Коробчука, протодіяконом Стефана Томашевського з Холмщини.

Ряд з них опинились на парафіях Волині й Полісся, де влились в склад місцевого духовенства.

Переселенці направлялись також у східні області УРСР, де у колгоспах, зруйнованих війною, катастрофічно не вистачало робочих рук. 5 січня 1945 року 3,500 родин прибуло до Запоріжжя, з 7 квітня по 1 липня 578 родин (2,601 чоловік) — у тодішню Ворошиловградську область та інші.¹⁶

Новоприбулі українці практично не мали засобів до існування, не могли отримати обіцяної допомоги та компенсацій.

У місці нового розселення згідно з Угодою від 9.08.1944 р. про пільги переселенцям їм повинні були виділити грошеву допомогу у розмірі до 5 тисяч карбованців на одну сім'ю, обіцяли землю у розмірі по 15 га. на одне господарство, компенсувати втрати за посіви та продукти, залишені у Польщі, а також звільнити від податків та обов'язкової здачі продуктів до 1948 року.

Порушення виконання даної угоди привело до масового повернення переселенців у західні області України. Вони надіялись з часом переселитись назад у свої покинуті домівки. Особливого поширення цей процес набув у 1946 році, коли на східноукраїнських землях розгорівся черговий голод.

Станом на 10 квітня 1946 року з 7,244 сімей переселенців, розміщених у Запорізькій області у Волинську та Рівненську області переселилось 2,000 сімей.¹⁷

Всього ж з 1944 року лише на Рівненську прибуло з Польщі 2,590 сімей, а з східних областей України — 5,814 сімей і потік таких переселенців не вщухав.¹⁸

Становище переселенців на західноукраїнських землях не набагато було ліпшим. Їм навіть не виділяли житла. Так у Ківерцівському районі Волинської області станом на 1 березня 1946 року було забезпечено будинками лише 498 із 1,085 сімей, наділено землею 574, і тільки з 92 господарствами проведені розрахунки за залишене в Польщі майно. Навіть у 1954 році на Волині проживало на підселенні у місцевих жителів 2,547 сімей, у землянках — 93 сім'ї.

Подібна ситуація спостерігалась і в інших західноукраїнських областях. До Рівненської області прибуло весною 1946 року 8,404 сім'ї або 31,170 чоловік із Польщі та східних областей України. З них отримали будинки 1,782 сім'ї, квартири — 6,437, землю — 5,987 (по 3,5–4 га. на господарство).¹⁹

Станом на 5 липня 1946 року в Тернопільську область прибуло 37,697 сімей переселенців, 156,981 осіб. З них отримали житло лише 32,190 сімей.²⁰

Таким чином, останні роки Другої світової війни та перші повоєнні роки для українців Закерзоння були сповнені трагізму. Вони змушені були покинути під тиском зброї, власні домівки, майно, могили своїх близьких.

Радянська Україна зустріла їх холодним та зневажливим ставленням в особі бюрократичних чиновників, які не розуміли і не бажали зрозуміти їхніх потреб та справедливих домагань. Колишні господарі перетворились на обездоленіх люмпенів, які ставали слухняним зняряддям в руках "будівничих нового щасливого життя".

ЛІТЕРАТУРА:

1. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. — Париж — Нью-Йорк — Львів. 1993. — С. 417–418.
2. Білас І. Механізм депортації українського і польського населення в 1944–1946 роках. Золоті ворота № 2. — Київ. 1991. — С. 182.
3. Волинь у Другій світовій війні та перші повоєнні роки. Матеріали наукової історико-краєзнавчої конференції — 19–20 квітня. — Луцьк. 1995. — С. 64.
4. Білас І. Цитована праця. — С. 182–185.
5. Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГОУ). Ф.—Р.—1, оп. 23, спр. 790, арк. 7–19.
6. Білас І. Цитована праця. — С. 187.
7. Щербат Г. До подій на Лемківщині в 40-их роках ХХ століття / Визвольний шлях. — № 7, липень. — Лондон. 1993. — С. 863.
8. Мірчук П. Українська Повстанська Армія 1942–1952. — Документи і матеріали. — Львів. 1991. — С. 143–146.
9. Misilo E. Akcja "Wisla". - Dokumenty. - Warszawa. 1993. - S. 45-46.
10. Пастернак Е. Нариси історії Холмщини і Підляшшя (новітні часи). — Вінніпег — Торонто. 1989. — С. 311, 313.
11. Мірчук П. Цитована праця. — С. 143–146.
12. Державний архів Тернопільської області (ДАТО). Ф.—Р.—1833, оп. 5, спр. 48, арк. 1.

13. Ярош Б. О. Тоталітарний режим на західноукраїнських землях 30–50-ті роки ХХ століття. — Луцьк: Надстир'я. 1995. — С. 83.
14. ДАТО. Ф.—Р.—1833, оп. 1, спр. 825, арк. 4.
15. Державний архів Волинської області (ДАВО). Ф.—Р.—1, оп. 1, спр. 21, арк. 162.
16. Волинь у Другій світовій війні та перші повоєнні роки. Матеріали наукової історико-краєзнавчої конференції — 19–20 квітня. — Луцьк. 1995. — С. 64–65.
17. ЦДАГОУ. Ф.—Р.—1, оп. 23, спр. 2841, арк. 11.
18. Державний архів Рівненської області (ДАРО). Ф.—Р.—204, оп. 2, спр. 327, арк. 2.
19. ДАРО. Ф.—Р.—204, оп. 2, спр. 327, арк. 2, 3.
20. ДАТО. Ф.—Р.—1833, оп. 1, спр. 596, арк. 1, 3.

Олег ЛЕНАРТОВИЧ — аспірант Волинського державного університету. Автор ряду цікавих історичних розвідок. Закінчує дисертацію на тему "Селянство Західної України у національно-визвольній боротьбі українського народу 1944–1949 рр." Пропонуємо увазі західного читача фрагментарну частину його наукового дослідження,

яка стосується трагедії селянства Закерзоння під час масових депортацій з території Польщі в 1944–1947 рр.

Олег Ленартович із студентських років сумлінно досліджує питання, що стосуються післявоєнної окупації Західної України більшовиками, червоного терору проти нашого народу та його боротьбу за право бути господарем на своїй землі.

Володимир Рожко,
історик-архівіст

**Іван
ФІРЧУК**

В.А., Л.В.

АДВОКАТ і НОТАР

Повідомляє про відкриття нового бюро у

Bloor West Village

2 Jane Street (at Bloor) Suite 205

Toronto, ON M6S 4W3

766-0488

• заповіти та майно • оренда за майно • бізнесове законодавство

Приймає також у вечірні години та вихідні дні!
Перші півгодини консультації — БЕЗКОШТОВНО!

"НЕ ПОВТОРЮЙМО ІСТОРИЧНИХ ПОМИЛОК"

"Здобудеш українську державу або згинеш у боротьбі за неї." Це перша і найголовніша точка для українського націоналіста. На жаль, нічого немає сказано у націоналістичному декалозі про те, як мають поступати українські націоналісти, коли державу здобудеться.

Для здобування свого уряду треба мати відвагу, здібність і уміння повалити існуючий лад. Ті, хто поколіннями гартувалися й училися, як повалити уряд, не мають знання чи уміння керувати державою і провадити народом.

Як наслідок тої руїницької ментальності "повалити уряд" бачимо, як майже кожний вчорашній дисидент організовує свою групу, творить свою газету, радіо і показує українському народові, як усе зле працює в нашій державі. Було б багато краще, якби вони показали, що вони самі зробили. Їм, як малим дітям, здається, що вони знають краще. Замість допомагати молодій державі, вони все критикують і цим вселяють зневіру у народ, не розуміючи того, що допомагають ворогам зліквідувати Богом нам дану Державу.

Тому в історії часто усували, а то і вистрілювали учорашніх героїв, котрі нищили попередні уряди, але не вміли будувати кращих. Якраз у цій практиці і лежить причина багатьох непорозумінь в Україні.

Перший приклад, 20.05.1995 р. на телепрограмі "Світогляд" Ірина Корпан запитала п. Чорновола: "Ви так сильно виступали проти президента Кравчука, чому ж тепер так сильно підтримуєте президента Кучму?" Відповідь була: "Ми (тобто, Рух) не стелимося перед Кучмою. Так довго, як він робить так, як нам вигідно, ми його підтримуємо."

У цьому твердженні Чорновола є доказ на те, що я говорю. Хто навчився поборювати існуючий лад, той не вміє кооперувати з другими й будувати новий лад. Не важливе, що президента вибирала ціла Україна, а Чорновола — лише горстка його прихильників у Галичині. Ним керує велика амбіція: "Нехай на купі сміття, але щоб бути на верху"; президент мусить його слухати, бо Чорновіл не навчився будь-кого слухати...

Подібні голоси чуємо, коли провідники маленьких націоналістичних груп з-поза меж України намагаються наказувати українському Міністерству освіти, котрі школи в Україні закривати, а котрі відчиняти.

Ще інший дисидент (колишній герой повалення) твердить, що Кучма повинен уступити, бо він нездоровий, і не витримує довгих засідань. І так, кожний, що називає себе головою такої чи іншої групи, маючи свій часопис, радіо чи телепрограму, щоб збирати з громади гроші, нібито на партію, а

властиво собі, чесною і нечесною критикою уряду лише поглиблює зневіру у народі.

Якщо прийняти до уваги, що в Україні зараз 37 політичних партій, то постає питання: кому користь з такої патріотично-націоналістичної діяльності — що практично вони роблять? Якщо ж додати до того ще і релігійно-наукові інституції, які з чужих підшептів доливають олії до вогню, то не можна дивуватися, що пересічний громадянин України, якому потрібні конкретні речі для його родини, скаже виразно і переконано, що комуністичний порядок був кращий.

Біганина цих малих вождиків лише ширить загальну зневіру у наші сили. Замість припилювати господарства й порядку вдома, вони часто виїждять за границі і говорять добрим, простим українським людям те, що ті хочуть чути, для того, щоб пару долярів зібрати собі. У той же час, з України вивозять на мільйони долярів всякого добра. Гроші за ці товари складають у заграничних банках (на приватних контах). А український уряд робить все можливе, щоб чужі банки позичали нам наші ж гроші, очевидно, на вигідних для тих банків умовах.

Якби ці вождики взяли за якусь конкретну працю, припилювали господарки в Україні, я уважав би їх справжніми політиками. Наразі я вважаю їх не політиками, а професійними жебраками, котрі обідненням уже і так бідного українського народу лише відштовхують пересічного українського громадянина під чужий покров.

Найбільше насторожили мене деякі вислови СКУ. Д-р Ціпівник на телебаченні в Торонто сказав: "До нас зголошується вже багато українців з колишніх республік Советського Союзу і стають членами СКУ. Виглядає, що і Україна, як буваха республіка Советського Союзу, повинна приступити під покров СКУ." Д-р Романишин у своїх писемних виступах іде далі: "СКУ повинен відкрити свою канцелярію у Києві для того, щоб підтримувати своє членство..." СКУ не йде підтримувати Світову Координаційну Раду, яку вибрали у Києві для координування (праці) Східної і Західної діаспори з Києвом, а відчиняє свою канцелярію для того, щоб уже не поодинокі, а організовано підтримувати анархію в Україні.

Події з похороном патріарха Володимира наглядно вказують, як ще один вождик... провадить одну з українських Церков проти всієї української держави. Кому служить такий вождик, — Богові чи чортові? Над цим треба застановитися і підтримувати ті сили, які є добрі для української держави, а не для одної чи другої групи.

Також, дуже цікаво, як наш канадський домо-рослий вождик приїздить з України і з усією силою свого язика обвинувачує наш уряд. Свідомо чи несвідомо, цей панок, воюючи з нашим українським урядом, допомагає Москві перебрати владу в Україні. Чомусь він не їздив до Сталіна чи Брежнєва з листами, щоб боронити українську церкву, коли її цілком закрили, але взявся за це тепер.

У моєму розумінні український уряд є ще дуже молодий. З проросійськими впливами, які залишилися з Советського Союзу, український уряд є ще дуже і дуже слабкий. Йому потрібна поміч усіх ширих українців, як в Україні, так і поза її межами. Не багатослівна критика, а щира реальна праця у кожній ділянці життя.

Тому моє прохання до всіх слухачів "Пісні України", як і до всіх українців доброї волі: Підтримуймо тих провідників, котрі докажуть нам, що вони щось доброго зробили для української держави, тобто — для українського уряду й українського народу, і лише тих.

Усіх, що плескають красномовством, а не конкретним ділом — женіть від себе, і не тратьте з ними свій час.

Погодімся, що президент Кучма мав здібність, інтелігентність і знання, щоб провадити найбільшою у світі фірмою. Які тупоумні мусять бути ті, котрі ніколи практично не керували навіть чимось малим, але у їхній хворій уяві їм здається, що вони можуть бути кращими президентами. Якщо президент Кучма має труднощі в опануванні ситуації, то вони — оті вождики — своєю біганиною, метушнею і порожнім говорінням лише допомагають ворогам України.

Пам'ятаймо, що історично українство збереглося завдяки нашому простому доброму народові. Історично наші кочубеї усе продавали себе і свій народ у пайми. Не повторюймо історичних помилок, пригадаймо собі слова Івана Мазепи:

*"Всі спокою щиро прагнуть,
а не в один гуж всі тягнуть.
През незгоду всі пропали,
самі себе зводили."*

Отже, не говорім один до другого по-пустому, а берімся до якої-небудь конкретної праці — тоді Україна буде мати те, що зробимо.

Петро ЯЦИК

З більшістю тверджень автора редакція погоджується. Україні справді не потрібно ані 37, ані навіть сім "політичних партій". Та й наші "вождики" і отаманчики щезли б "як роса на сонці", якщо б український уряд прийняв, закріпив і виконував відповідне законодавство. Поки цього не сталося, ми не сміємо відмовитись від права на чесну й справедливу критику багатьох часто свідомих урядових помилок або й шкідливих для української державності рішень. — Ред.

ДЕЩО з МУДРОСТІ РЕАЛІСТА

- ☞ Не можна без кінця напихати в людську голову слова — бо наслідком буде девальвація.
- ☞ Протестуючи, треба запропонувати щось взамін. А не просто голий викрик, хай і найкращий.
- ☞ Ненависть у дрібних душею завжди зароджується до тих, які мають те, чого не мають вони.
- ☞ Замовчане зло не зникає само по собі — не перестає бути злом, зате зло назване втрачає відразу половину своєї сили.
- ☞ Молодий дещо знає і все може, старий все знає і дещо може.
- ☞ Смерти той не знає, хто за Батьківщину помирає.
- ☞ Прокльони свої лишім на кінець життя, коли менше будемо помилятися.
- ☞ Краще згоріти на роботі, ніж заіржавіти від неробства.
- ☞ Кожний із нас має свого Бога. Кожний із нас бачить його по своєму. Погано, коли ми не бачимо, не маємо його зовсім.
- ☞ Земля не може жити без сонця, а людина без щастя.
- ☞ У людини двоє вух, а язик один. Два рази вислухай, а один раз говори.
- ☞ Друзів родить догідливість, а істина — ворогів.
- ☞ Єресі потрібні, щоб випробовувати тих, хто перебуває у вірі.
- ☞ Найдорожча річ, яку можна знайти на землі — це по справжньому справедлива людина.
- ☞ Найсильніший засіб оборони — розум.
- ☞ Людині далеко легше знайти ворогів ніж друзів.

Ол. ТРЕТЯК

Об'єднання українських письменників у Канаді "Слово" ділиться сумною вісткою, що 27 березня 1996 року в Едмонтоні несподівано відійшов у Вічність на 76-му році життя

д-р ОЛЕГ ЗУЄВСЬКИЙ

професор Альбертського університету, довголітній голова ОУП "Слово" в Канаді, відомий поет і перекладач.

Панахиду відправлено в суботу, 31-го березня, о год. 7 веч., в українській православній Катедрі св. Івана, а заупокійну Службу Божу там же 1-го квітня, год. 10 вранці, в Едмонтоні.

Родині Покійного складає глибоке співчуття Центральна Управа "Слова" в Канаді:

Ярослав Балан — голова,
Олександра Черненко — секретар,
Богдан Медвідський — касир

Ірина СИЗОНЕНКО,
мистецтвознавець

СУЧАСНЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ. ХУДОЖНІ ОБРАЗИ ТА РЕАЛЬНІ ОСОБИСТОСТІ

*"Эта тьма, пришедшая с запада, накрыла громадный город. Исчезли мосты, дворцы.
Все пропало, как будто этого никогда не было на свете."
("Мастер и Маргарита" М. Булгаков)*

Якщо ми не будемо боятися парадоксальності міркувань, нелогічних порівнянь та нестандартних ситуацій у нашому мисленні на шляху пошуків істини в осмисленні процесів, які відбуваються у сучасному українському мистецтві і нас справді буде цікавити кінцевий результат, то я дозволю собі висловити думки, які прийшли до мене, коли я роздивлялась графіку Павла Макова (Харків) особисто, і мала можливість аналізувати живописні та графічні роботи українських мистців " нової хвилі" другої половини 1980–1990-их років.

Хоч українські мистці не мали можливості розвивати та висловлювати себе у таких нових просторових мистецтвах як інсталяція, перформанс, які у повній мірі відображають усі процеси просторового та часового розширення підсвідомості людини кінця ХХ століття, але ці почуття, стан та настрої не були їм чужинні і незрозумілі. На рівні і свідомості, і підсвідомості йшов процес пошуку висловлювання нових принципів просторового мислення і адекватного способу їх вислову. Це можна було б позначити, як процес складання інсталяційного просторового мислення, яке отримало матеріальне втілення в горизонтальному, прикладному виразі — на площині і в межах графічного аркуша. У графіці Павла Макова цей принцип інсталяційного мислення сформульовано досить клясично. Архітектурні об'єми загадкового мегаполісу — це основний мотив мистця із якого він утворює семантичну структуру зображення.

Було б забавно й у дусі традицій визначити це як архітектурний пейзаж, але ж тут немає милуючої око прихильнику старожитностей перспективи, зміщені

усі розміри і неможливо визначити реальний простір, об'єм, відстань і т.д.

Просторова композиція складається із багатьох просторових фрагментів—композицій, які, якщо заважається, можуть бути і зовсім закінченим цілим, в залежності від наших установ. Вони не знаходяться у прямому сусідстві, автономно існують у різних просторах.

Прослідковується головний принцип інсталяційного мислення, де невичерпна конкретність окремого просторового композиційного мотиву зіставлена з грандіозністю композиційного простору космічного цілого. Наповненість простору архітектурними об'ємами—привидами, які складають замкнуті композиції в штучному просторі, утворює і адекватні геніяльні порожнечі. Це невеликі острови мовчання і чуттєвої наповненості, де можна загубитися, а художнику не шкода і загубити. Пам'ятаєте, як у Матісса — "Головне тут — загубитися", а в Аполлінера:

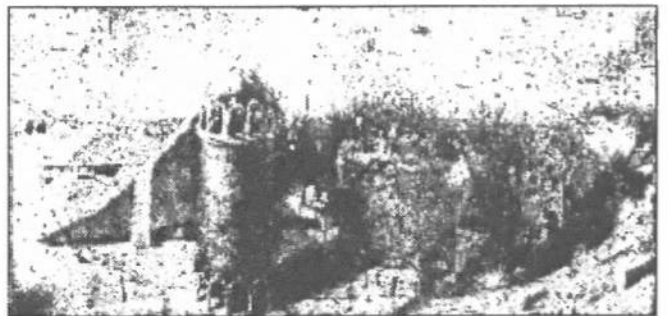
*"загубить
Но загубити справді,
Щоб очистити місце знахідці."*

Подібно інсталяції, модель післяобразу світу реального в графічних аркушах утримує у собі окремі просторові об'єми та порожнечі. Та їх динаміка перетікання, взаємодії, а інколи і протидії викликає фізичне почуття стрімкого простору, який збільшується. Кожна мить — це невловима пульсація тканини, яка складається з архітектурних об'ємів, світла, п'єми, згущавин... і земний простір стискається десь у повітряному до єдиної точки і починається новий час відраховування.

У своїй художній діяльності мистець доторкається до явищ світла і п'єми на асоціативному рівні — від-

Павло Маков. "Башти на пагорбах".
1991 р. Офорт. Харків, Україна.

Павло Маков. "Соняшний пейзаж".
1990 р. Офорт. Харків, Україна.

**Павло Маков. "Місто (Натовп) II".
1988 р. Офорт. 60x80.**

повідності таким моральним категоріям як добро і зло. "Не будеш ли ти добр подумати над вопросом, что бы делало твое добро, если бы не существовало зло, и как бы выглядела земля, если бы с нее исчезли тени?" Через вислів Князя тьми М. А. Булгаков передав своє передбачення божевілля гіршої частини людського суспільства, яка здатна насолоджуватися голим світлом — атомні видіння Гіросіми, Нагасакі, Чорнобиля.

По Воланду (тим самим по М. А. Булгакову) людина — це посудина, в якій є і світло, і п'ятма, і храм душі — це також гармонія світла і тьми. П. Маков, який доторкається до цієї вічної теми, як моральної і релігійної звертається до власної природи свого "я". Це типово для особистості художника періоду "постмодерна", але тут виступають інші спонукальні мотиви.

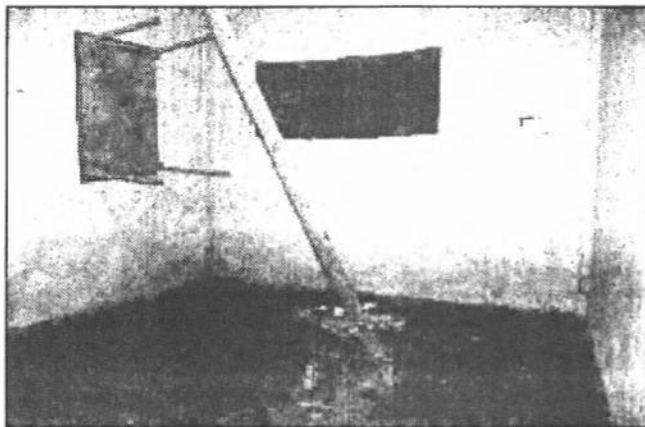
Пізнаючи у собі той божественний світ, який дав Бог—творець людині—творцю—художнику, П. Маков може більше інших пізнає і ту безодню п'ятми, яку несе нам постіндустріальна цивілізація маргіналів.

Саме від природи цього світу в архітектурних об'ємах мегаполісів, арок, башт змінюється тектоніка речовини — матеріальні структури легкі і прозорі, вони відзеркалюють світло, випромінюють світло, утворюють світ тіней.

І навіть, "тьма, пришедшая с запада", виступає як безконечно хвилююче дійство, яке несе почуття трагедії.

Саме із взаємодії світла і тьми народжується гармонія засвідчуюча про те, що художник має щасливий дар усвідомлювати світ як цілісність, може тому, графічні аркуші Макова випромінюють певного роду відкриття. Коли залишаєшся наодинці з роботами П. Макова, то несвідомо заглиблюєшся в атмосферу таємничу, буцімто поринаєш у щось чужорідне, асоціативно близьке до мислячого океану Соляриса. І ти, суб'єкт, як щось чужорідне, проникнути не можеш — наче легка плівка не дає остаточно розчинитися у цьому світі, відчуваєш, що це останній захист художника, який захищає його підсвідомість від надойдливого глядача...

Павло Маков шукає явища поза реальністю і поза свідомістю. Медитуючи над офортною дошкою, він

**Андрій Сагайдаківський. "Інсталяція".
1993 р. Львів, Україна.**

наче препарує цю справжню безформлену масу і, кінець—кінцем, як старовинний шаман, або майстер ритуального перформансу перемагає її, відтворює гармонічну графічну інсталяцію, навіть про такі сумні речі, як місто переможене натовпом — City (Crowd) 1988-1989.

Відчуття абсурдності існування приходить тоді, коли існує паліатив між існуванням духовності людини та ідеологічної започаткованості тоталітарного режиму. І це, в свою чергу, приводить до порушення психіки. Таке утрчання унікального змісту існування людської особистості приводить до розпаду внутрішнього духовного простору і якщо це переходить з органічного стану в неорганічний (фізична смерть) — відбувається і розпад оточуючого середовища. Людина стає руйною, деформуючою силою.

Матеріалізацією руйнуючих процесів, які відбуваються в підсвідомості можна назвати інсталяцію Андрія Сагайдаківського (Львів). Ідіоматика простору інсталяції полягає у тому, що це замкнута кімната і середовище цієї кімнати будується з візуальних, музичальних, біологічних, кольорових та енергетичних рядів, які розщеплюють цей замкнутий простір...

Експресія руйнування та кольору звучить своєрідним гимном абсурду. Історичні ремінісценції наочні:

Музика — простір кімнати набридливо наповнює ритмічна музика військових маршів 30-их років і твердість німецької мови зливається з ритмікою кроків доблестних солдатів фюрера, рівно як і кращих радянських фізкультурників "великого вождя і кращого друга усіх фізкультурників, бійців, комсомольців" і т.д.

Світло — гола лампочка без абажура заливає нещадним світлом невеликий простір кімнати — допит є допит — і це також психологічний засіб "ломки" ворога. Але це і "лампочка" Ілліча, який "освітив" 1/6 частину глобу, де і по цей час її згадують з різних приводів.

Біологічна субстанція — на табуретці лежать перемішані клоччя волосся і біті крашанки, на підставці — розірваний підручник анатомії з битими крашанками, липкою субстанцією намащена підлога — людина, яка перетинає поріг кімнати, "влипає" в цю суміш і відчуття гидоти та відрази в першу чергу охоплює глядача і в тій мірі, і в тому часі, коли він опанує цей

стан, починається осмислення побаченого. А все це разом складає суть інсталяції, абсолютне втілення концепції образу — наруга над духом та "духовністю". Згадаємо — насилля, війни, масове знищення людей, депортації та вбивства — увесь абсурд тоталітарних систем і смутне відчуття цієї жахливої відповідальності, довело Ф. Ніцше до божевілля. Що ж відбувається у цій кімнаті, яка є ідеальною моделлю оточення існування людини в умовах тоталітарного режиму? Відбувається розпад структури часу — в цьому замкнутому, наповненому руйнуванням оточенні немає сучасності, а це у свою чергу, перекреслює майбутнє. Без фіксування крапки відліку у майбутньому, людина, власне, просто не може існувати. Звичайно, усе сучасне структурується, походзячи з неї, орієнтуючись на неї. І, навпаки, з утратанням людиною "свого майбутнього", утрачає усю свою структуру її внутрішній часовий плян. Виникає бездумне існування — відчуття внутрішньої пустоти та беззмістовне існування", це "життя у стадії шоку" (Вираз В. Франкля).

Переступаючи поріг цієї кімнати ми знаходимося в якійсь-то подвійній ситуації, де граємо свідомо дійство, яке можна було б розвернути тут, але потім ловимо себе на відчутті, що немає сенсу переміщатися уявою в цей реконструйований світ, наша недавня соціально-історична дійсність, була ще брутальніша, ще безнадійніша. Та все ж нам було дано право вибору. І нам застається право вибору... ■

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

**ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY**

**УКРАЇНСЬКИЙ ЦВИНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА**

в Оквилл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т. зв. "Вічний Фонд Українського Цвинтаря Св. Володимира"!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефону:

**Години — 9:30 до 4:30
БЮРО — (905) 827-1647**

АНДРІЙ ЛАТИШКО — адміністратор

ПЕРЕПИС НАСЕЛЕННЯ КАНАДИ ПРОПОНУЄ БАГАТОМОВНУ ДОПОМОГУ

(Канадська Сцена) — У вівторок, 14 травня ви станете одним із 29 мільйонів канадців, що візьмуть участь у переписі населення 1996 року, заповнивши анкету і переславши її поштою. Анкети перепису будуть доставлені до вашого житла десь в перші два тижні травня.

В усьому світі перепис населення вважається важливим засобом для плянування майбутнього. Понад 85 країн світу сьогодні проводять перепис. В Канаді перший перепис населення було проведено в колонії Нова Франція 300 років тому.

Дані перепису такі важливі, що з'явилися законні вимоги проводити його кожні 5 років. Але ваша особиста участь є абсолютно конфіденційна за законом. Ніхто, включаючи канадські суди, уряди, поліцію, інші організації, не мають доступу до вашої персональної інформації, за винятком Статистики Канади. Відповіді, які ви даєте, вживаються виключно для статистичних даних, і то після того, як вони увійдуть у частину звіту разом з даними інших людей.

Цього року анкета включає три спеціальні питання, які мають відношення до імігрантів. 1) Яку мову ця особа вивчила першою вдома в дитинстві і все ще розуміє її? 2) До якої етнічної чи культурної групи предки даної особи належали? 3) Чи є ця особа білою, китайського, південноазійського та інше походження? Ці питання будуть в формі, яку треба буде заповнити одному із членів сім'ї.

Спеціальна телефонна лінія допомоги працюватиме з 9 год. ранку до 9 год. вечора з 9 по 17 травня. Безплатний телефон 1-800-760-3399, він буде надрукований на вашому запитнику. Оператор зможе відповісти на ваше питання кількома мовами. В деяких містах буде відкрито Центри допомоги в переписі.

Щоб допомогти людям, чия перша мова не є англійська чи французька, запитник перекладено на 49 інших мов, серед яких: амгарик, арабська, вірменська, крі, фарсі, німецька, грецька, гуяраті, гінді, інуїтут, італійська, японська, корейська, мандаринська, китайська, мікмак, оджібвей, польська, португальська, пенджабська, російська, іспанська, таміл, тагалог, українська, урду і в'єтнамська.

Для людей з поганим зором і сліпих запитник надруковано великими літерами, а також випущено на аудіокasetі і Брейлі. Людям із слабким слухом буде надана телекомунікаційна допомога 1-800-303-9633. ■

Д-р Олександр Костирко
приймає в Скарборо і Торонто

Dr. Alexandre Kostirko
Family Dentistry

3000 Lawrence Ave. East
Suite 3306, Building B
Scarborough, Ont. M1P 2V2
Tel. 438-6747

2 Jane Street, Suite 505
Toronto, Ontario
M6S 4W3
Tel. 766-2853

ТЕАТРАЛЬНІ ДУМКИ з "НОВИХ ДНІВ"

(Пропозиції Федора Стригуна)

В грудневому числі "Нових Днів" у розділі "На теми мистецтва" надруковано розмову редактора "Гомону" Степана Мігуса з народним артистом України та художнім керівником Львівського Театру ім. М. Заньковецької Федором Стригуном. Тема цікава, бо торкається "святая святих" у мистецтві — українського театру, і то в діаспорі. Про ролі і вагу театру в нашому суспільстві написані томи. І я не буду тут доводити аксіому про необхідність українського театру, лише хочу проаналізувати деякі чинники, що відносяться до театру в діаспорі, бо в цьому питанні маєстро Стригун розходиться з реаліями.

В принципі я згоден з Федором Стригуном, що: "Ніхто так не потребує допомоги, як діаспора, якою б вона багатою не була. Бо допомога повинна йти від матері й від батька. А мати й батько для нас всіх українців — це рідна земля Україна. Це ми українцям поза межами нашої Батьківщини повинні допомагати." Далі Ф. Стригун зупиняється на наших досягненнях в культурно-економічно-господарських ділянках, і нарешті підходить до питання театру:

"Враження від глядачів, які приходили на наші вистави в Канаді, дуже в мене суперечливі. Приймали нас там прекрасно. Але якось так сталося, що після театру Добровольської, Гірняка, Блавацького, який вони там створили, а це була солідна українська театральна школа, у тамтешній діаспорі ніхто з таким успіхом не продовжив, не підхопив їх творчого діла... Така численна українська діаспора як в Торонто, Вінніпегу, Квебеку мусить мати хоч одну й то сильну театральну групу. І тут можемо допомогти ми, українці з України."

Думаю, що помилка майстра в тому, що він отожднює публіку в Україні з публікою в діаспорі. А власне в цьому є велика полярність. В Україні публіка має внутрішню потребу ходити до театру. Може так як тут у нас в неділю ходити до церкви. Там до театру ходять всі прошарки суспільства — службовці, робітники, інтелігенція, студенти, жителі сіл. Там були в мій час, і є тепер, театри драматичні, оперні, музкомедії, столичні, обласні, районні, пересувні, колгоспні, театри для армії, ансамблі, філгармонії, дитячі театри, театри для молоді, концертні зали. І скрізь була публіка бо відчувала духову потребу бути на виставі чи концерті. В діаспорі такого масового магнетизму для театру нема. І в питанні Стригуна, чому після Гірняка і Блавацького "ніхто не підхопив їх творчого діла", криється і відповідь — бо ми не Україна. Як зразу по війні ми з театром Блавацького грали по Баварії — залі були перепов-

нені глядачем театральним виробленим, ностальгійно стуженим за Україною, смертельно втомленим війною. Люди прагнули театру своїм єством. І театри росли по війні в багатотисячних таборах переміщених осіб, як гриби після дощу. Авгсбург, Мюнхен, Міттенвальд, Ашафенбург, Регенсбург, Інгольштадт, ГанOVER та інші табори. Був цікавий сміливий репертуар, актори професіонали. Мене зацікавила праця в Ансамблі Українських Акторів В. Блавацького і я лишив свій театр в Інгольштадті та переїхав до Авгсбургу. Потім виїхав до Австралії, створив з професійним кістяком Театр Малих Форм і залі були повні. Все було свіже в пам'яті глядача, і німецька окупація ("Розгром" Багряного), і кривавий комунізм ("Морітурі" теж Багряного) та інший репертуар. До речі, вже тоді ми, молоді ентузіясти, сходились на проби після щоденної нетеатральної праці. І так само було в Америці, Канаді в театрах Гірняка-Добровольської, Блавацького, Ярошевича, Тагаїва. Грецька Мельпомена переродилась в українську театральну одержимість і тримала нас акторів у світлі рампи.

Але час робив своє. Старілися постійні театральні ентузіясти серед публіки, старілися актори. Пройшло пів століття, не стало театралів глядачів, порідшали одержимі актори. З'явилася нова генерація, одна, друга, народжена в діаспорі. І хоч в деяких родинках ще панує українська мова і є українські школи, факультети університетів, але тій молоді вже важче зрозуміти досконалість мови і відчувати чар і красу її в нюансах. Коли мене в '94-му році запросили з художнім читанням на український фестивалі в Нью-Джерсі, то організатори забажали, щоб я свій репертуар виконував в англійській мові, бо середнє і молоде покоління народжене в Америці не розумітиме всіх нюансів літературної української мови. Для них спів і музика є більш сприятливі ніж слово. Це одна з причин, чому театри вищезгаданих майстрів не втримались. Є й інші, наприклад, утримання театру. Державних дотацій нема. Великі американські мистецькі одиниці, як Метрополітен Опера, Карнегі Голл, Радіо Сіті та інші, весь час мають меценатів, фундаторів, фінансову допомогу корпорацій. Але українська діаспора постійного театру не втримає. Просто тому, що тут наші фінансові велетні: Братські Союзи, Кредитні Кооперативи, Фінансові Групи не розуміють (як і Верховна Рада в Україні) значення і потребу культури. Якось в своїй доповіді у Філадельфії на з'їзді ОМУС (Об'єднання Мистців Української Сцени) я згадував, що лише один

відсоток від доходів наших фінансових структур запевнив би постійне існування театру. *Lasciate ogni speranza*. Залиште усяку надію.

Режисер Ф. Стригун пропонує допомогу діяспорі в організації постійного театру. "Можна б підібрати в Канаді кращих людей, щоб приїхали сюди, чотири роки повчилися, здобули вищу театральну освіту і кінець кінцем організували за океаном професійний театр. Можна зробити і навпаки — з України поїхали б до діяспори педагоги й організували там театр. І щоб цей театр міг запрошувати з України художників, режисерів, постановників... Та нікому це якось не болить. Чому нам не гордитися професійним канадським театром так, як гордимось хором Кошиця, ансамблем "Шумки"?"

Так, нікому це якось не болить і не болітиме. Там, де є фінанси, там є завжди Гарпогони. А щодо Кошиця і "Шумки", то знову ж таки — пісня і танець не є слово. Нашу Капелю Бандуристів Григорія Кистастого знає світ, як знав і "Думку" Нестора Городовенка. Сприймання слухове і зорове не потребує знання мови. Взагалі пропозиція Федора Стригуна — це утопія. Ну, поїде наш адепт театральний вчитися на чотири роки в Україну і повернеться сюди професійним актором. А далі? Як я закінчив чотириріччу Державну Драматичну Студію при Академічному Театрі ім. Франка в Києві, то передімною були відкриті двері всіх театрів тодішньої Республіки. А тут? Ну, як і створюють ті, що вчитимуться в Україні туг театр, то хто його утримає? Платня акторському, декораційно-костюмерному складу, технічному, адміністративному, худкерів, приміщення і безліч інших видатків. А в акторів родини, з українського театру не проживуть. Це і мене змусило на довгі роки йти в університет, здобувати другу професію. Курбасівський корифей Йосип Гірняк, маючи з Добровольською український театр в Нью-Йорку, ще мусів на хліб заробляти, як кельнер в барі "Лис Микита".

Друга сугесія Львівського худкера Ф. Стригуна, щоб з України до нас приїхали педагоги і організували тут театр, який би запрошував творчі сили з України, теж звучить нереально. Справа не в організації, а в утриманні, приїжджі ж педагоги не зорієнтовані в умовах, ментальності та ерудиції кадрів, лише попали б у фантасмагорію розчарувань. Як уже згадувалось діяспорні фінансові магнати байдужі до постійного театру, а різні українські товариства, громади, комітети так перевантажені допомогою Україні, що навряд чи візьмуть постійний додатковий тягар утримання театру. Ось, уже п'ять років діяспора фінансово весь час допомагає дітям Чорнобиля, сиротинцям, школам, шпиталям, церквам, пресі, а тут амбасадам, консулятам, Фонд Відродження України, оплата різних запрошень і т. д. А

прохання про спонсорства, різні видання з України, все надходять і надходять. Навіть від газети "Вісті з України", яка 30 років, до 1990 року, вбачала в нас ворогів і нещадно плюгавила. А тут ще постійне утримання театру. Боюсь, Федоре Миколайовичу, що це таки утопія.

Крім Гірняка, Добровольської і Блавацького Федір Стригун згадує ще Крушельницьку, але цим не вичерпується режисерський склад цього континенту. У Філадельфії довгі роки працював "Театр у П'ятницю" В. Шашаровського. В Торонто існував ще Народний Театр під мистецьким керівництвом відомого Г. Ярошевича-Манька з Київської Опери, режисером був корифей М. Тагаїв. Дали багато вистав народного репертуару. Був ще і Музично-Драматичний Ансамбль, де автор цих рядків після переїзду з Австралії до Канади ставив "Фею гіркого мигдалю" Кочерги та інші речі. Театр "Заграва" за 35 років свого існування в Торонто показав глядачам безліч вистав, від Ібсена, Гольдони до Франка, Лесі Українки, від Брандта та Анці до Карпенка-Карого та Гоголя, як також п'єси сучасних діяспорних авторів. Режисером спочатку був С. Теліжин-Турипський, а потім Ю. Бельський — провідний актор Театру-Студії Йосипа Гірняка. Юрій Бельський одержав найвищі рецензії за постанову "Примар", "Одруження", "Євшан-Зілля", як і за ролі Мими Мазайла, Подколюсіна та багато інших. Театр "Заграва" входив до театральної асоціації "Театр Онтаріо", зробивши багато англомовних вистав дома і поза Канадою. ОМУС видав два великі томи "Наш Театр", з яких видно працю українських театрів починаючи від 1941 року і майже до останніх років.

Згоден з Федором Стригуном, коли він говорить, що "театральна справа в діяспорі, на жаль, дуже занехаяна". Так, на жаль. Є актори, здібні адепти-аматори, є кілька режисерів, декораторів, але є апатія, і не тільки плебея. Далі масстро Стригун каже: "Дуже вже здивовані були заокеанські глядачі, які приходили на наші вистави, що є професійне мистецтво в Україні. Та й нема чого дивуватися, до них же прислали не завжди високопрофесійних, а випадкових виконавців з України." Не згоден з першою частиною цього речення, але згоден з другою.

От такі мої думки після прочитання в "Нових Днях" рубрики "На теми мистецтва". Так, нам потрібне національне театральне мистецтво і то зараз, про що я писав в статті "Про театр, кіно, Ступку і летаргію" ("Нові Дні", березень 1995 р.). Щоб психіка Мазеніних і Тьоть Моть вивітрились з підрадянської свідомості наших братів в Україні. А щодо стаціонарного професійного театру, то він можливий лише там, де є Україна. Адже слово діяспора означає в грецькій мові — розвіяна людність. ■

УКРАЇНСЬКІ ВАРЕНИКИ — "ЗАВОЙОВУЮТЬ" СВІТ

Перекоаний, що не помилюся, коли скажу, що немає такого українця чи мешканця України, які б не смакували нашу національну страву — вареники або пироги, як тут кажуть. З картоплею і сиром, картоплею і цибулею, з білим (домашнім) сиром, з капустою... І з чим тільки не начиняють ту смачну страву з давніх-давен в Україні! Та й тут, в екзилі, українські господині часто пригощають гостей цією стравою.

Кожна хазяйка знає також, скільки клопоту з тими варениками. Миси тісто, вари картоплю, толочи її, жар цибулю... А чи не легше і, головне, швидше зайти в продовольчий магазин і придбати там різноманітні вареники та ще й голубці і не возитися з ними на кухні. Так переважно більшість мешканців, і не лише українців, а всіх 56 націй, які проживають в Едмонтоні, робить. І стіл багатий, і страва смачна, і гості задоволені.

Саме опакування: дівчина в українському народному вбранні, ніби запрошує покуштувати вареники — цю національну страву народу, яка стала тепер міжнародною. Не вірите — зараз вам доведу. Фірма "СНЕЕМО", яку очолює умілий бізнесмен Володимир (Вальтер) Маковецький випустила першу партію вареників 1 січня 1972 року. За перший рік було продано (реалізовано) продукції на 75 тисяч доларів, в тому числі 29 тисяч збитків. Та не розгубився голова правління, сів за розрахунки і знайшов, де не доглядили, де упустили. Треба було сировину купляти завчасно, коли вона дешева, а не тоді, коли треба. Були й інші упущення і промахи. За 24 роки роботи харчового підприємства "СНЕЕМО" (дружба) кілька разів розширювалося виробництво, вдосконалювалася технологія виготовлення вареників та іншої продукції, зведено новий, просторий цех, встановлювалося нове, більш продуктивне обладнання, побудовано нові холодильні камери для заморожування вареників.

Бізнес — то ціла наука, яку мало вивчати, треба й самому "ворушити" мізками. У Маковецького мізки, слава Богу, працюють туди, куди треба. Ще задовго до відкриття свого бізнесу, він, перебуваючи в Україні, закупив на Білопільському машинобудівному заводі два автомати для випуску пельменів. Запропонував тамтешнім конструкторам переобладнати їх під вареники. Чомусь не захотіли. І не треба. Знайшов таких спеціалістів в Едмонтоні. Пустили лінію, сам засукавши рукави, крутив гайки, лазив під конвейери та транспортери, перевіряв, виважував, лічив не лише долари, а й центи, словом, крутився, як білка в колесі, і з часом появилися перші прибутки, отримано перші, хоч невеличкі, перемоги. Продукція пішла. І тут, в Канаді, і в інших місцях.

А нині щорічний товарооборот (продаж продукції) становить 7 млн. доларів. І все це з українських варе-

ників. Лише в бюджет держави, фірма "СНЕЕМО" щороку перераховує зверх півмільйона доларів.

Тепер на підприємстві працює близько 60 чоловік, 5 днів на тиждень цілодобово, у три зміни. А випускається за 24 години 20 тонн продукції, дуже смачної і порівняно дешевої. Така деталь: щоб виготовити стільки продукції вручну, тобто, лише ліпити вареники, довелося б трудитися щонайменше 1,200 жінкам. А конвейер працює безперебійно. Бо ж продукція фірми користується великим попитом не лише в Канаді, а й в Америці та інших місцях. Найближчим часом до Едмонтону має приїхати представник з Нью-Йорку з метою обслідування підприємства з тим, щоб виготовляти на ньому кошерні вареники. І можна не сумніватися, що він знайде спільну мову з керівництвом фірми. А це значить, що значно зросте продаж пирогів. Коли мені розповіли, що і в Англії споживають едмонтонські вареники, то я був приємно здивований. Це ж будуть "золоті" вареники, одне транспортування їх із континенту на континент влетить в копійочку британцям.

Є у "СНЕЕМО" і інші задуми та перспективи. Та це, як кажуть, секрет фірми. А колектив нині постійно працює над тим, щоб підвищувалася якість добре зарекомендованої продукції. Спостерігав я, як жінка-бракувальниця відкидала у відро гарні вареники, на яких була бодай найменша цяточка жовтуватого кольору.

— Це — брак, — сказала. — Можливо, вони і не розваряться, а, можливо, — і розвела руками. — Всі пироги повинні бути як горішки. Якість продукції — для нас головне.

Бачив я, як інша жінка-контролер перед пакуванням мороженої продукції в картонні ящики і відправкою їх на склад чи споживачеві, розрізала целофанові мішечки і виймала звідтіля цятковані вареники.

— За якість продукції — лице нашої фірми — боремося всім колективом, — говорив мені Володимир Маковецький. — Ви що думаєте, що ми одні на американському континенті? Але найбільшу кількість цієї продукції виробляємо і відправляємо споживачам ми. Одні виробники вареників ледь "дихають", а інші вже й Богу душу віддали, не витримали суперництва.

Як вже було сказано вище, в "СНЕЕМО" працює біля 60 чоловік. А якщо врахувати тих людей, які вирощують картоплю, цибулю, капусту, виготовляють сир та інші компоненти, які входять до складу вареників, а також транспортують готову продукцію до споживачів, то вийде — 500 і більше чоловік. Власне, якщо бути точним, то така кількість людей годується з цього підприємства. А це, ой, як важливо в наш час, коли криза безробіття викидає на вулицю все більше й більше людей. В Канаді, особливо в Едмонтоні, це відчувається.

Закон капіталізму, ринкових відносин такий, що коли не розширюватимеш виробництва та асортимент продукції, не вдосконалюватимеш її якість, то рано чи пізно поступишся конкурентові. І тебе очікують великі неприємності, якщо не більше. Цю просту, як квадрат, істину постійно відчуває на собі Володимир Маковецький. Навіть тут, в Едмонтоні, є кілька фірм, які виробляють пироги. Але в усіх магазинах (склепах) і суперсторах продаються лише вареники фірми "СНЕЕМО". А невгамовний президент фірми Володимир Маковецький весь час думає про перспективу.

З властивою йому енергією Володимир Маковецький старається все зробити, щоб підприємство весь час розширювалося і процвітало. З цією метою ще 1990 року в Сумах на Україні було створено спільне українсько-канадське підприємство випуску вареників. Інші бізнесмени в Канаді та інших країнах бояться вкладати свій капітал у створення спільних підприємств в Україні. І програли від цього. А Володимир Маковецький виграв. Ще й як!

До спільного підприємства увійшли Білопільський машинобудівний завод, той самий, де свого часу В. Маковецький купував автомати для виробництва пельменів (директор Микола Зінченко), комбінат громадського харчування м. Сум (директор, а нині президент фірми Володимир Захарченко) та едмонтонська фірма "СНЕЕМО". Зараз це підприємство набирає оберти. Щотижня воно випускає 10 тисяч кілограмів продукції, яка користується чималим попитом у Києві, Харкові, Сумах та багатьох інших містах України. Вже поступили замовлення і вже продаються вареники сумського виробництва в Москві, Санкт-Петербурзі та багатьох інших містах Росії. А там же ж практично необмежений ринок. Тільки встигай доставляти.

У перспективі спільного українсько-канадського підприємства — виробляти щоденно 15 тонн смачної продукції. Значна частина її відправлятиметься і вже зараз відправляється у Польщу, Австрію, Угорщину та інші країни Заходу. Значно більше відправлятиметься продукції і в Росію.

Метою правління цього спільного підприємства і Володимира Маковецького: "завоювати" українськими варениками близькосхідний ринок. І в цьому напрямку ведеться необхідна робота. Звичайно, життя внесе свої корективи, але головне те, що люди знають, що вони хочуть, шукають єдино вірні шляхи здійснення своїх задумів. А це перевірений і вірний шлях.

Одночасно президент фірми "СНЕЕМО" думає і про перспективу та стимулювання бізнесу, впровадження нових проектів, зниження собівартості продукції і підвищення її якості. Не зупиняючи ні на день роботу підприємства, за 5 наступних років буде збільшено обсяг виробництва у три рази. Буде обладнано нові конвеєрні лінії, прибудовано морозильні камери, вдосконалено їх ефективність. Вже зараз виготовлено барабани для випуску піріжків та сосисок. А начинка в них може бути різноманітна, починаючи картоплею і кінчаючи м'ясом, сиром і т. ін. Початок вже зроблено: тут вже випускається так звана піцца. Одним словом, плянів у "СНЕЕМО" чимало. Їх вистачить і В. Мако-

вечькому, і його дітям, ще й внукам залишиться. Як-то кажуть: "Дай лише, Боже, здоров'я!..."

У президента фірми "СНЕЕМО" чимало й громадських доручень та виборних посад. Він — голова Альбертського комітету Товариства об'єднаних українців Канади, очолює Едмонтонський відділ Українського культурного центру. Тривалий час був головою харчових фірм Альберти, працював у тісному зв'язку з урядом цієї провінції, зараз у згаданому комітеті працює його дочка, яка, як і син та дружина, трудяться в "СНЕЕМО". Ось так вирішується спадкоємність поколінь.

Як і кожний українець, він вболіває за долю Батьківщини своїх предків, радується хоч найменшим досягненням, тривожиться за всі негаразди, яких тут, на жаль, ще досить. А коли ще 10 років тому на Чорнобильській АЕС трапилося лихо, менш ніж за місяць після аварії Володимир Маковецький разом з іншими зібрав 110 тисяч доларів серед Товариства українців Канади, 12 тисяч пожертвувало інше Товариство. На всі ці кошти було в Японії закуплено медичне обладнання та медикаменти і відправлено в Україну для врятування людей від радіаційного лиха.

Гарних справ, зроблених цією вже немолодою людиною дуже багато. Ось хоч би таке. В Канаду приїздив з групою спортсменів голова спорткомітету України Валерій Борзов з метою отримання допомоги спортсменам, які готуються до майбутньої Олімпіади в Атланті в 1996 році. І фірма "СНЕЕМО" оплатила їм всім проїзд.

Таких прикладів чимало. При чому робиться це без всякого гамору та шуму, навіть в газетах про це не завжди пишуть.

— Нам не треба пишних фраз, нам потрібні конкретні, гарні справи, — каже В. Маковецький. — А слава хай іншим перепадає.

Умілий бізнесмен, бувала, мудра людина, яка знає, чого вона хоче і як добитися того, про що мріє, Володимир Маковецький сказав мені:

— Повірте, це не жест, "не робота на публіку", а, внутрішня потреба людини, корені якої десь там, в Україні. Більше того, наша фірма, хоч і названа ескімоським, а нині англійським словом "СНЕЕМО", але душа в ній українська, як і продукція, яку ми випускаємо.

Наприкінці минулого року в житті колективу та її президента сталася знаменна подія. За сприяння розвитку економіки Канади і уміле ведення бізнесу президентом фірми "СНЕЕМО" вручено високу престижну нагороду (Pinnacle Award) найбільшою канадською юридичною фірмою Мілнер Фенерті. В. Маковецький — перший українець, який її отримав.

Успіх до родини Маковецьких прийшов. Хочеться вірити, ні, я переконаний, що його син Йосип, який нині є заступником правління фірми, директором по продажу (реалізації) продукції, не розгрінькає набутий досвід тоді, коли років через десяток, глава сім'ї піде на так званий заслужений відпочинок. Хороший приклад батька буде підтриманий і Маковецьким молодшим. Так, що численні споживачі смачних українських вареників, які стали міжнародною стравою, споживатимуть їх не лише в цьому, а й у наступному столітті.

Отож, смачного вам, друзі! ■

...НАШІ ДІТИ ЧИТАЮТЬ "НОВІ ДНІ"

Жадібна вістей з Австралії, тому, що побувала там декілька разів, я з увагою прочитала поміщеного Вами в грудневому числі "Н. Д." листа з "долини світу", написаного всечаснішим митр. прот. Сергієм Онішком. Я шаную його сентимент до консервативного мистецтва, але не погоджуюсь з ним, що українська художня творчість падає у прірву. З чемності, мабуть, до достойного автора листа, Ви відповідаєте йому, що і Вам самим часом важко розібрати модерне малювання, узнати, що воно таке? Гарно з Вашої сторони, але не дуже Вам вірю (хоч знаю, що Ваша правдомовність звичайно буває дуже відважна). Інакше Ви не присвячували б стільки свого дорогого часу і місця у "Нових Днях" модерному мистецтву і модерній поезії.

Скоро переступимо пороги ХХ-го століття. Ідеалізоване фольклорне уявлення про світ в Україні давно перейшло до сторінок історії, ми не цураємося, не відкидаємо його, але шануємо як дорогоцінну історичну пам'ятку нашої культури. Поміщені Вами у минулорічному березневому числі "Н. Д." дві мистецькі статті про мистецький доробок майстрів кисти Олексія Міщенка і Марії Мариняк незвичайно вартісні. Модерні філософські роботи мистців спонукують пильного глядача до думання. Запрошують його вікнами очей шукати нових горизонтів. Часто нас утішають, часто засмучують, часто заставляють вірити, що в усіх складних переходах життя (Мариняк), в кінці усіх майже темних тунелів, появляється ясність, світло. Щодо модерної поезії, то автор вірша "Світ очима Пікассо" ("Нові Дні", липень 1994 р.), заляканий, мабуть, цензурою, робить собі кривду, коли думає, що читач не дочитає його твору до кінця. Дивлячись на Пікассо-вий портрет жінки з трикутним, вибалушеним оком, думаючий глядач, може, і не противиться тому, що її друге око заховане в її утробі чи матці (важливій частині "євиної" анатомії). Може там його і треба! може зображена мистцем жінка дожидає дитину? Коли б матері, які носять дітей у своєму лоні не забували, що ті ненароджені чують і бачать (захованим оком), може б тоді не приходило на наш світ багато недолюдків і недоумів. Viva Picasso! А пан Ро-Ко хай здоровий пише. Певно і йому надійли вже, як писав Франко, "солодко м'яві елегії" — "як сонце зайде і як роси упадуть на свіжі покоси"... Багато заплатив наш геній за свою зрілість, правду і відвагу.

З пошаною до Вас

Леся Стадницьенко

P. S. А наші молоді діти читають "Нові Дні" — та ще й як! Позичають їх поки що у своїх батьків.

БАЛАКЛІЯ

Ми звикли чути і думати, що Слобожанщина цілком змосковщена територія Східної України. Та інформація, що датована Різдвяними святами приносить віраду, що якраз на Слобожанщині в місті Балаклія діє активне об'єднання "Просвіти" ім. Т. Г. Шевченка. Голова об'єд-

нання проф. Валентина Андріївна Гошовська, вона ж і депутат народний України. З відчиту Голови об'єднання перед аудиторією активних членів, ми довідуємося, що 1995 рік був гарно оздоблений досягненнями Просвітян. Хор "Джерело" отримав титул Народного, а до діючих в районі ансамблів додалися нові гуртки. Видано друком твори авторів: В. А. Гошовська "Я від неба твого", повість Д. Ф. Клочана "Поле честі". Балаклієвець Михайло Олєфіренко друкувався в часописах "Київ" та "Вітчизна". Відбулася Літературна виставка п. з. "Українська Голгофа", яку (виставку) перенесли з Балаклії до Харкова. Пошанували письменника земляка М. В. Дукіна з його 90-річчям молодости. Вийшов до читачів України журнал п. з. "СЛОБОЖАНЩИНА", головний редактор В. А. Гошовська. Журнал отримав найвищу оцінку в літературно-мистецьких колах України. Там вміщені твори талановитих авторів Києва та Харкова. Про діяльність просвітян з м. Балаклії були співдоповіді: О. А. Тризни, Д. Ф. Клочан, В. І. Пересічанської, І. Д. Кригіної та інших. Досягнення було обумовлене спільними діями активних робітників та трудових об'єднань СПОНЗОРІВ, завдяки яким була діяльність ПРОСВІТЯН БАЛАКЛІЇ успішною 1995 р.

Земляків з діаспори радо вітатимуть:

313810 Харківська обл.
м. Балаклія, вул. Жовтнева, 16
Пономаренко Надія Степановна (секр.)

З пошаною до читачів цієї інформації —

В. М. Шевченко

"ДІЯЛОГИ"

Шановний Пане Редакторе!

У Вашому часописі за січень-лютий цього року, на 35 сторінці, надруковано прихильну рецензію на видану Канадським інститутом українських студій книжку відомого і шанованого автора Ізраїля Клейнера про публіцистичні твори і програму національного самоуправління Владіміра (Зев) Жаботинського. Праця І. Клейнера і Ваша рецензія спрямовані у політичну площину сучасних жидівсько-українських стосунків, які завзято культивуються однодумцями на Україні і поза нею. З того погляду висвітлення тез і становищ поважніших авторів не тільки що має широкий засяг історичного минулого та не завжди однозначні погляди на епізоди сучасного життя, треба рахувати поважним і таким, що збагачує у читачів запас знання з даної тематики.

Учасників діалогу, діячів двох національностей, який ведеться одною стороною з позиції сили, а другою з позиції безсилля, бажав би ближче познайомити з суттєвою характеристикою жидівських інтелектуалів у трактуванні національних вартостей і політичних потреб.

Про ситуацію в Україні 1918–1919 років і погроми жидів Жаботинський висловлювався нормально й об'єктивно щодо української сторони, пишучи: "Причина погромів знаходиться не в суб'єктивному антисемітизмі поодиноких діячів, але в антисемітизмі подій." Таке ствердження цієї визначної людини стояло проти намагання жидівських діячів скласти вину за всі погроми

жидів на Україні на голову С. Петлюри, і тим досягнути звільнення вбивці Петлюри Шварцбарта від французького суду. Згідно вимоги мілітантних сіоністів, засновником яких був сам Жаботинський, він відкликав у пресі свої попередні твердження. Подібне було у Владіміра Тьомкіна, котрий у погромах і жорстокостях над жидами в Україні звинувачував ген. Денікіна, а коли прийшла потреба — звинуватив Петлюру...

Учасникам жидівсько-українських імпрез варто зрозуміти, що визначні жидівські діячі відмовляються і заперечують свої об'єктивні твердження в ім'я вищої (!) національної цілі; тоді замість стосунків "пліч-о-пліч" виходить стосунок "чоло-в-чоло"...

Щиро вітаю,

Степан Процик, Спрінгевільд

Шановний пане Процик!

Українсько-єврейські, як і українсько-польські діалоги сьогодні конечні для вияснення часто трагічних історичних непорозумінь і для добра всіх наших народів у майбутньому. Те, що Ви пишете, що діалог ведеться одною стороною з "позиції сили", а другою з "позиції безсилля", належить до минулого. Україна нині сильніша за Ізраїль чи Польщу, тому й повинна змінити задовнені позиції і виступати в діалогах принаймні, як рівна з рівними. — Ред.

Шановний Пане Редакторе!

В залученні пересилаю чека на 50 дол. (30 дол. передплата за 1996 рік і 20 дол. пресфонд).

При цій нагоді хочу Вам подякувати за цікавий матеріал поміщений в журналі, якого я є передплатником більше 40 років. "Нові Дні" — це єдиний, на високому журналістичному і культурному рівні журнал в діаспорі.

Ваші часті повідомлення про зменшення числа передплатників та фінансові труднощі турбують нас, усіх читачів. Було б великою шкодою для нашої спільноти, якщо б ми втратили цей дійсно вартісний журнал, в якому Ви відважно продовжуєте започатковану колись покійним Волиняком щирість і відвертість та вмісте сказати часом "гірку правду".

Мимохіть приходиться на думку питання: якби так знайти стежку до наших братів (і сестер), нових емігрантів? Так як ми, і стара еміграція на початку 50-их років допомогли покійному Волинякові втримати журнал, так нова еміграція повинна прихильно відгукнутись на Ваші заклики та передплатити журнал.

Бажаю Вам доброго здоров'я, витривалості і сил в редакційній праці, щоб ще довго могли нас радувати "Новими Днями".

З пошаною

Роман Ричок

...ЯК ТОМУ ЗАРАДИТИ?

...Стурбувало мене Ваше повідомлення про зменшення числа передплатників журналу внаслідок неспроможности його далі читати (очі!). Тут Ви ставите цілком слушну замітку: де ті, що мають **перебрати**

естафету, де нові передплатники, які вможливили б не перервати ланцюга публікації "Нових Днів"?

На мою думку, суть проблеми зосереджується на ставленні українців до своєї рідної мови. Стрічаємося з цікавим парадоксом: більшість людей українського роду в Канаді високо цінуть знання української мови, проте лиш малий відсоток вільно нею володіє. В Україні, натомисть, — більшість добре володіє українською мовою, зате спілкується чужоземною — російською. З таким наставленням цілком природно, що українська преса, українські видавництва, знаходяться в постійній кризовій ситуації.

Як тому зарадити? Мабуть, треба розпочати з виполування того мовного "дикого поля" в самій Україні (мовна проблематика в діаспорі має інші розміри). Знання і вживання української мови повинно стати таким природним явищем, як у сусідній Польщі чи Росії (вживання рідної мови) в проявленні їхньої мовної ідентичности...

Уряд України, в своїх можливостях, повинен створити всі умови для підсилення і престижного становища — цілком природного — української мови в суспільному житті країни.

Лише такі умови зумовлять українським часописам належно саморозвиватися...

Юрій Ганас, Гамільтон

ЧОМУ б не НАСЛІДУВАТИ?

...Залучую чек на суму 160.00 дол. — передплату для себе і для (трьох приятелів в Україні)... Часом читаю в листах до редакції, що дехто відмовляє передплату, бо вже не може читати через поганий зір. А було б добре передати цю передплату для когось в Україні, хто може читати і дуже радо й сам прочитає і дасть своїм рідним та друзям прочитати. В такий спосіб і "Новим Дням" була б підтримка і правдива інформація та цікава думка розходила би поміж людьми, які цього так потребують.

Дарія Бродгед, Гамільтон

З глибоким смутком повідомляємо, що 27-го березня 1996 року відійшов у вічність

д-р ОЛЕГ ЗУЄВСЬКИЙ

професор україністики Університету Альберти в Едмонтоні, член-основник Об'єднання Українських Письменників "Слово", голова Канадського Відділу ОУП "Слово", поет, есеїст і перекладач, член Спілки Письменників України та лауреат премій.

Похоронні обряди відбулися в неділю, 31-го березня і в понеділок 1-го квітня 1996 р. в Катедрі св. Івана, в Едмонтоні.

*Управа Світового Об'єднання
Українських Письменників "Слово"*

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Св. п. АНАТОЛЬ ЮРИНЯК

23 лютого 1996 р. в Лос-Анджелесі помер АНАТОЛЬ ЮРИНЯК (дійсне ім'я та прізвище — Юрій Богданович Кошельняк), який народився 2 грудня 1902 р. в Проскурові. Поет, прозаїк, драматург, літературознавець, літературний критик. Автор книжки "Камікадзе падає сам" (Лос-Анджелес, 1973), досліджень "Літературний твір і його автор" (Буенос-Айрес, 1955), "Творчі компоненти літературного твору" (Чикаго, 1964), "Літературні жанри малої форми" (1979, 1981), "Критичним пером" (три томи — 1974, 1987, 1990) та інші. Писав статті на літературні теми, рецензував нові видання. Викладав в українських школах, редагував журнал "Юнацький світ", займався журналістикою. Вічна йому пам'ять!

Я. С.

Сподіваємось, що довиту статтю про нашого довголітнього співробітника сл. п. А. Юриняка надрукуємо згодом. — Ред.

В ПАМ'ЯТЬ РОМАНА ГОРГОТИ

26-го березня 1996 року, коли це число журналу вже друкувалося, прийшла зі Львова сумна і болюча вістка, що в лікарні, після третього серцевого припадку відійшов у вічність мій молодший брат РОМАН ГОРГОТА. Похоронений не там, де спочиває більша частина наших предків, а в селі дружини, Убанях. Св. п. Роман був слабкого здоров'я, любив господарство й зокрема бджільництво, але аж до пенсії довелося йому працювати у львівській транспортній мережі. Перебування за кордоном брата — "українського буржуазного націоналіста" — очевидно, не посприяло його життєвій кар'єрі. Хоч запальний, від політики стояв осторонь. "Батьківщина там, де дають жити" — писав колись з гіркотою. Все ж таки, свої 68 років трудного життя прожив мужньо і чесно. Разом із своєю дружиною Марійкою виховали свідому родину, яка продовжуватиме наш рід в Україні.

Покійний брат залишив у смутку стареньку маму Ольгу, дружину Марію, доньку Галю з чоловіком Ігорем, сина Олега з дружиною, онуків — Мар'яну, Тараса, Юрка і Ірку. Добра пам'ять про брата залишиться в наших серцях назавжди.

Мар'ян і Ада Горгота (Дальній) з родиною

В ПАМ'ЯТЬ ОЛЕКСАНДРА ВІТКОВСЬКОГО

...В листі висилаємо чек в сумі \$100.00, з чого відрахуйте передплату на 1996 рік, а решту на пресовий фонд у пам'ять батька моєї дружини Ніни Вітковської (дівооче прізвище) ОЛЕКСАНДРА ВІТКОВСЬКОГО (був архітектором, інженером будівельником), якого совети під час "визволення" Харбіна (Манджурія) підступно схватили і вивезли в Казахстан, з ярликом українського буржуазного націоналіста, де він не витримавши надмірної праці і пониження людської гідності, вкоротці і помер. Бл. п. Олек-

сандер Вітковський був високопродуктивною людиною, яка цінила життя відповідальних у праці без різниці їх переконань. Він був вибраний головою Української громади м. Харбіна, яку очолював аж до приходу советських "визволителів" у 1945 році.

Вічна пам'ять про тата як добру і порядну людину залишиться в душах наших, а його душа хай оселиться в царстві Духа вільних предків наших!

Дочка Ніна та Олександр Кармелюки,
Ляс Вегас, США

✠

У ПАМ'ЯТЬ ОЛЕКСАНДРА ЮЛІЯНА РУДНИЦЬКОГО

В залученню висилаю чека на \$100.00, з чого \$30.00 на передплату журналу на 1996 рік, а решта \$70.00 на пресовий фонд у пам'ять незабутнього мужа ОЛЕКСАНДРА РУДНИЦЬКОГО...

д-р Галина Шумонович-Рудницька,
Монтреаль, Квебек

✠

В ПАМ'ЯТЬ ВІКЕНТІЯ ЛІТВІНОВА

Шановні Мар'яне Григоровичу і пані Адо!

...Бажаю Вам всього найкращого в приватному житті, а на громадській ниві успіху не дивлячись на труднощі.

Висилаю передплату і \$30.00 в пам'ять покійного чоловіка ВІКЕНТІЯ ЛІТВІНОВА...

Євфросинія Літвінова, Торонто

✠

В ПАМ'ЯТЬ МАМИ НІНИ НИКОЛЕНКО

У першу сумну річницю відходу у вічність нашої дорогої мами, сл. п. НІНИ НИКОЛЕНКО, пересилаю пожертву в сумі \$50.00 на пресовий фонд журналу "Нові Дні".

Донька Людмила
з чоловіком Петром Доброноженком,
11-го березня 1996 р., Голівуд, Флориди

✠

У ПАМ'ЯТЬ ПАВЛА ЧУПРИНИ

...Висилаю \$20.00 на прес-фонд від пані Катерини Чуприни у пам'ять її дорогого мужа бл. п. ПАВЛА ЧУПРИНИ, який відійшов у вічність 26.09.1990 р.

Вічна йому пам'ять!

+ ІОАН, Єпископ, Бельгія

В ПАМ'ЯТЬ ЛЕВА БИКОВСЬКОГО

...Висилаю чеком \$130.00 з таким розрахунком: \$30.00 передплата на 1996 рік та \$100.00 на потреби "Нових Днів" у пам'ять мого незабутнього чоловіка св. п. ЛЕВА БИКОВСЬКОГО.

Дуже дякую за змістовний і цікавий журнал, рівень якого не обнижується.

"Нові Дні", травень 1996

ПОЖЕРТВИ на ПРЕСОВИЙ ФОНД "НОВИХ ДНІВ"

Темертей Костянтин, Дон Міллс, Онтаріо (подарунок на день народження моєї мами Раїси Темертей).....	\$1,000.00
Биковська Марія, Денвер, Кол. (в пам'ять св. п. інж. Лева Биковського)....	100.00
Пансіон ім. Івана Франка, Міссісага, Онтаріо.....	100.00
Перепадченко Іван, Торонто, Онтаріо.....	100.00
Яцкевич Леся, Іст Грінвіч, РІ. (замість квітів на свіжу могилу свого чоловіка інж. Лева Яцкевича).....	100.00
Давид Яків, Торонто, Онтаріо.....	70.00
Кармелюк Ніна і Олекса, Ляс Вегас, Невада (в пам'ять батька Ніни інж. Олександра Вітковського).....	70.00
Осійчук Іван, Мортон Гров, Ілліной.....	70.00
Шимонович-Рудницька д-р Галина, Монтреаль, Квебек (в пам'ять свого чоловіка Олександра Юліяна Рудницького).....	70.00
Доброноженко Людмила і Петро, Голівуд, Фльорида (в пам'ять матері Ніни Ніколенко).....	50.00
Кліш Віра, Філядельфія, Пенсільванія (в пам'ять покійного батька Івана Покорського).....	50.00
Пишненко о. Т., Англія.....	50.00
Сарнавський Петро, Монтреаль, Квебек.....	40.00
Тимошенко Ірина, Торонто, Онтаріо.....	40.00
Булавицький О. В., Міннеаполіс, Міннесота.....	30.00
Літвінова Євфросинія, Торонто, Онтаріо (в пам'ять свого чоловіка Вікентія).....	30.00
Умерова Марія, Міннеаполіс, Міннесота (в пам'ять своєї мами Ірини Ткаченко).....	30.00

Бажаю успіхів і витривалости

Марія Биковська, Денвер

В ПАМ'ЯТЬ ЛЕВА ЯЦКЕВИЧА

Замість квітів на свіжу могилу незабутнього до-
рогого мого друга життя інженера механіка **ЛЕВА
ЯЦКЕВИЧА** складаю \$100.00 на пресовий фонд і
\$30.00 на передплату "Нових Днів".

горем опечалена Леся Яцкевич, Іст Грінвіч

У ПАМ'ЯТЬ ІВАНА ПОКОРСЬКОГО

...Пересилаю чек на \$80.00 — \$30.00 на передпла-
ту на 1996 рік, а \$50.00 у пам'ять мого покійного Бать-
ка **ІВАНА ПОКОРСЬКОГО** на пресовий фонд Вашого
цінного журналу.

На все добре!

Віра Кліш, Філядельфія

В ПАМ'ЯТЬ ІРИНИ ТКАЧЕНКО

Посилаю на передплату "Нових Днів" \$30.00 і
\$30.00 на пресовий фонд у пам'ять моєї дорогої мами
ІРИНИ ТКАЧЕНКО.

Нехай американська земля буде для неї легкою.

Марія Умерова, Міннеаполіс

Шанда Петро, Іслінгтон, Онтаріо.....	30.00
Шебунчак д-р Богдан, Блумфілд, Нью Джерсі..	25.00
Конопуд Василь, Етобіко, Онтаріо.....	25.00
Гайовий Федір, Веніс, Фльорида.....	20.00
Грушецький Дмитро, Рівер Гров, Ілліной.....	20.00
Дзедзик Ірина і Андрій, Мейплвуд, Нью Джерсі..	20.00
Зозуля Орест, Лос Анджелес, Каліфорнія.....	20.00
Кіт о. Іван, Бельгія.....	20.00
Кіт д-р Павло, Едмонтон, Альберта.....	20.00
Кондратюк Ольга, Росліндейл, Массачусетс....	20.00
Кохановська Галина, Вестон, Онтаріо.....	20.00
Легенюк о. Федір, Вест Гілл, Онтаріо.....	20.00
Лімонченко о. Олександр, Гелендейл, Каліфорнія.....	20.00
Логин Варвара, Гамільтон, Онтаріо.....	20.00
Лисенко рунтато М. І., Гот Спрінгс, Аркансос...	20.00
Матвієнко Василь, Ля Саль, Квебек.....	20.00
Онуферко Анастасія, Філядельфія, Пенсільванія.....	20.00
Ричок д-р Роман, Мейплвуд, Нью Джерсі.....	20.00
Слюсаренко Таїса, Філядельфія, Пенсільванія..	20.00
Тетянечко Василь, Бріджпорт, Коннектікат.....	20.00
Царик Леонід, Фредонія, Нью Йорк.....	20.00
Черненко-Рудницька д-р Олександра, Едмонтон, Альберта.....	20.00
Чуприна Катерина, Бельгія (в пам'ять свого мужа св. п. Павла Чуприни).....	20.00
Юхименко Іван, Іслінгтон, Онтаріо.....	20.00
Шиприкевич Володимир, Дженкінтовн, Пенсільванія.....	20.00
Гнатів Микола, Вінніпег, Манітоба.....	10.00
Гузик Д., Ванкувер, Бр. Колумбія.....	10.00
Дзерович Адріян, Оттава, Онтаріо.....	10.00
Дзюбенко Василь, Ванкувер, Бр. Колумбія.....	10.00
Лесен Е., Вінніпег, Манітоба.....	10.00
Лешишин Ярослав, Торонто, Онтаріо.....	10.00
Мотох Г., Вінніпег, Манітоба.....	10.00
Мухин Сергій, Брентфорд, Онтаріо.....	10.00
Парсонс Неля, Торонто, Онтаріо.....	10.00
Передерій І., Корнвал, Онтаріо.....	10.00
Свистун Олекса, Міссісага, Онтаріо.....	10.00
Сидорук Борис, Вестон, Онтаріо.....	10.00
Сорока Олександра, Лак ля Біш, Альберта.....	10.00
Сулківська Марія, Стерлінг Гайтс, Мічіген.....	10.00
Тарнавська Марта, Філядельфія, Пенсільванія..	10.00
Хмір Юрій, Дидгам, Массачусетс.....	10.00
Коваль Роман, Ескондідо, Каліфорнія.....	5.00
Нагорний Юрій, Воррен, Нью Джерсі.....	5.00
Третяк О., Ст. Губерт, Квебек.....	5.00

Приєднали нових передплатників
або передплатили журнал для інших:

Горгота Ада, Торонто, Онтаріо.....	3
Гнатів Микола, Вінніпег, Манітоба.....	1
Колдун Микола, Клівленд, Огайо.....	1
Сидоренко Іван, Ст. Пол, Міннесота.....	1
Стефанська Надія, Сан Дієго, Каліфорнія.....	1

Усім спонсорам і жертводавцям щиро дякуємо.
Завдяки Вам, шановні пані і панове "Нові Дні"
ще спроможні до Вас приходити щомісяця.

Редактор і Адміністратор

POSTAGE PAID AT TORONTO

Publications Mail Registration
Number 1668

if not delivered please return to:

NOWI DNI
P.O. Box 400, STA ~D~
TORONTO, ONT.
CANADA M6P 3J9

ПОНАД 500 ТИСЯЧ УКРАЇНЦІВ У ДІЯСПОРІ КОРИСТУЮТЬСЯ НАШИМИ ПОСЛУГАМИ

ПЕРЕСИЛКА ДОЛЯРІВ

Достава до рук адресата
3-14 днів

Експрес-достава
24-48 години

МІСТ MEEST

Tel.: (416) 236-2032

Fax: (416) 236-2110

97 Six Point Road, Toronto, ON M8Z 2X3

Щоб помістити Ваше замовлення,
отримати безплатний каталог
та детальнішу інформацію
дзвоніть на число:

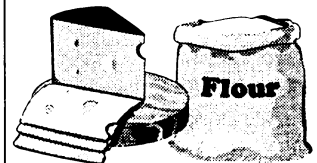
1-800-361-7345

або до наших агентів

Підбираємо пакки з хати • Телефонуйте сьогодні!

ПРОДУКТОВІ ПАЧКИ

з каталогу

Достава
1-4 тижнів

ПАЧКИ ЛІТАКОМ

Достава
1-4 тижнів

ПАЧКИ КОРАБЛЕМ

Достава
4-8 тижнів

Доставляємо в Україну, Молдову, Білорусь, Росію, Прибалтику

АВТА • ТРАКТОРИ • ПОБУТОВА ТЕХНІКА • ЕЛЕКТРОНІКА • КУР'ЄРСЬКІ ПОСЛУГИ • ПОДОРОЖЕВІ ПОСЛУГИ

МІСТ гарантує Вам надійну і добру обслугу!

"PROMBANK" INVESTMENT LTD. and THE JACYK GROUP

1260 Eglinton Ave. East, Mississauga, Ontario, Canada L4W 1K8. Tel. (416) 625-2171

- Якісні індустріальні і комерційні будинки та розбудови;
- Різні умови, оренди або купівлі.

